CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

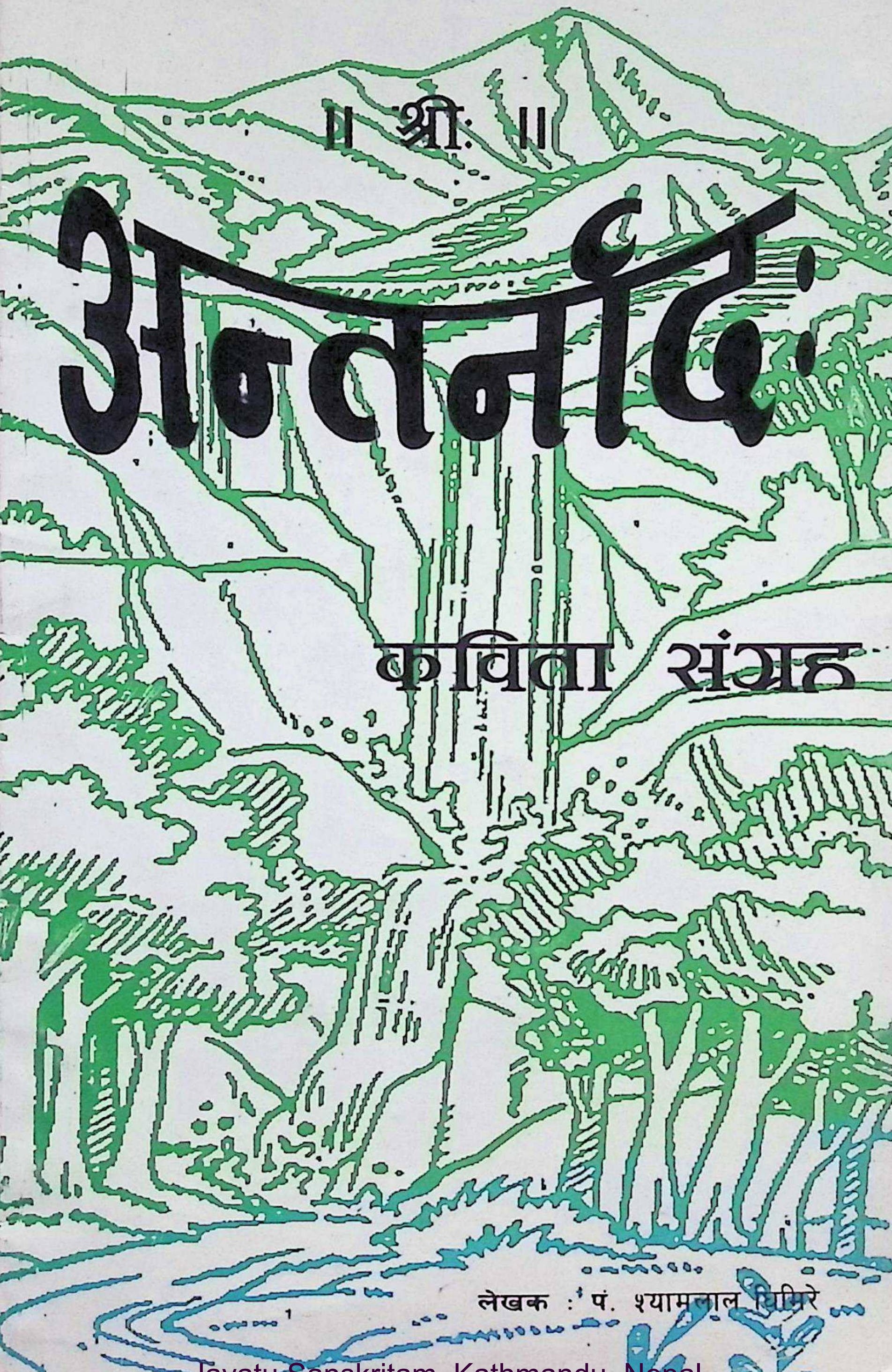

॥ श्रीः ॥

अन्तर्नादः

कविता संग्रह

लेखक : पं. श्यामलाल घिमिरे

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

॥ श्रीः ॥

अन्तर्नादः

कवितासंग्रहः

लेखकः- पं. श्यामलाल घिमिरे

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

प्रकाशकः-

आनन्दप्रसाद घिमिरे
धरान - १४, विजयपुर

प्रकाशन मितिः २०५६, अनन्त चतुर्दशी

प्रथमं संस्करणम् ५०० प्रति

मूल्यम्

मुद्रक : विजयपुर पब्लिकेशन्स (प्रा.)लि. (अफसेट प्रेस)
धरान-४, ☎ २१४०४/२५७८१

कम्प्यूटर सेटिङ्ः-
मैया वराल
रेस कम्प्यूटर
धरान - ४
सुनसरी

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

श्रीः

प्रकाशकीयम्

श्रद्धेयाः पाठकाः,

इदमिदानीं पूज्यपादैः तातमहोदयैः पं. श्रीश्यामलाल घिमिरे 'शास्त्री' महाभागैः वेदाचार्यैः विनिर्मितं अन्तर्नादकाव्यसंग्रहं अत्र प्रकाश्यते।

प्राणिनः प्रकृतेः आश्रयं अभिलषन्ति। सुदुर्लभं आध्यात्मिकं ज्ञानं च प्रकृतेः आश्रयादेव लभ्यते। मातृभूमिः स्वर्गादपि गरीयसी भवति। अस्मिन् संसारे सर्वे प्राणिनः सुखमभिलषन्ति। ग्रामे स्थितानि शाकानि पुष्प-फलानि च मधुराणि निरापदानि च भवन्ति। योगिनश्च रहसि वने परमात्मानं ध्यायन्ति।

लिखूप्रदेशे सुरम्याणि स्थलानि बहुत्र दृश्यन्ते। तत्र लेती पोकलीग्राम सन्निकटे (तारुके) नामकं स्थानमस्ति। तत्रस्थितस्य श्री तारकेश्वर महादेवस्य स्तुतिः कृता वर्ततेऽत्र (श्यामसोती) स्थानस्य च विवरणमस्ति तत्र वर्णनं पद्यकाव्यात्मकं छन्दोवद्धं च प्रायः। नैपाल्यां संस्कृते च समानरूपेण काव्यधाराः प्रवाहिताः वर्तन्ते।

अत्र भवन्तः पूज्यपादाः वि.सं. २०३१ संवत्सरात्-वि.सं. २०५० पर्यन्तं श्रीनेपाल वेद विद्याश्रमे (संस्कृत माध्यामिक विद्यालयः) प्रधानाध्यापकपदे आसन्। भवद्भिः तस्मिन्वसरे आश्रमस्य वार्षिकोत्सवे च स्तुतिपद्यादीनि विनिर्मिता। मकवानपुरस्थित पुण्यक्षेत्रादि विविध स्थलयात्रा र्णन पुरः सरं 'शास्त्री' महोदयैः जन्मस्थानीयाः वंशावलिश्च प्रस्तुता विद्यते।

एषा कृतिः मनोहरा अस्ति वा नास्ति पाठकाः एव विवेचयेयुः परं ेती (पोकली) पचली स्थानीयाः प्रकृतेः मनोहारिणी शोभा अवश्यमेव वलोकनीया, लिखू कौशिक्याः, पोकली निर्झरिण्याश्च प्रवाहं सन्नादं च वश्यमेव दर्शनीयम्, श्रवणीयञ्चेति प्रतिभाति अनेन काव्यदर्शनेन।

अस्य काव्यसंग्रहस्य प्रकाशने मदीय प्रथमप्रवृत्या दृष्टिदोषेण, ुद्रणादि, दोषेण वा विन्दुमात्राक्षरादिषु काश्चन त्रुटयो भवेयुस्तर्हि अस्मत् ाठकवरान् विशेषतोऽभ्यर्थं करोमि बालककल्पं मां क्षन्तुम्। अत्र च ुद्रणादिकार्ये ये जनाः संलग्ना सन्ति तानहं साधुवादं स्मरन् अत्र विरमामि।

विनयावनत
आनन्दप्रसाद घिमिरे

ान १४, विजयपुर
नसरी, कोशी
न्त चतुर्दशी, २०५६

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

“मित्रस्य चक्षुषा समीक्षामहे”

श्रद्धेयाः पाठकाः,

अधुना संसारे भौतिकवादः सर्वत्र व्याप्तः । आध्यात्मिकवादस्य समुन्नत्यै च वयं संल्लग्ना भवेम । अस्माकं प्राचीनानां ग्रन्थानां अध्ययनं अन्वेषणं च सर्वैः कर्तव्यम् । अस्माभिः आवश्यकतानुसन्धानदिशि च सुदृष्टिः दातव्या ।

‘भयादस्याग्निस्तपति भयात्तपतिसूर्यः । भयादिन्द्रश्च वायुश्च मृत्युर्धावति पञ्चमः” (कठोपनिषद्)। परमात्मनः भयात् इन्द्रयम अग्निवायुसूर्याः देवाः स्वं स्वं कार्यं कुर्वन्ति । किमधिकं ? वृक्षाः परोपकाराय फलन्ति, पत्रपुष्पफलानां आत्मीयानां धारणमात्रेणैव संबध्यन्ते, गन्धरसरूपस्पर्शोपभोगैर्नसंबध्यन्ते । तथैव नद्यश्च उपभोगैः न संबध्यन्ते । इदं शरीरं परोपकारार्थमस्ति ।

अत्र जन्मस्थलादिवर्णनं स्वानुभवं च प्रस्तूयते । ज्ञानदृष्टिदोषार्थं मुद्रणादिदोषार्थञ्च विनिवेदयामि मां क्षन्तुम् । अन्ते च श्री पशुपतिचरणावृन्दयोः समर्पयन् आशासे यत् पाठकवराः एतत् काव्यसंग्रहपठनेन न्यूनाधिक्यं ज्ञानं समवाप्नुयुरिति शम् ।

ॐ विश्वानि देवसवितर्दुरितानि परासुव । यद्भद्रं तन्न आसुव ॥ ॐ

वडा नं. ७,घ २-७७, विनीतः

सिफल, काठमाण्डौं । **लेखकः**

अनन्त चतुर्दशी, २०५६ पं. श्यामलाल घिमिरे

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

विषय सूची:-

(क) संस्कृत खण्ड:

शीर्षक	पृष्ठ
१. श्यामलक्ष्य-"ॐ नमः शिवाय"	१
२. चिन्तारमा वनस्थली	५
३. तारकेश्वर महादेवं........ॐ नमः शिवायं	८
४. श्री गलेश्वरब्रह्मचारी.........	११
५. गोरक्षा मांगलीयात्रा..........	१२
६. ने.वे.वि. जयन्ती द्वितीयवर्षे	१३
७. ने.वे.वि. तृतीय वर्षे	१३
८. सुरक्ष्या हिन्दुसंस्कृतिः	१४
९. ने.वे. विद्याश्रम जयन्ती चतुर्थ वर्षे	१५
१०. पञ्चमे वार्षिकोत्सवे	१६
११. पष्ठ वर्षे प्रविष्टा	१८
१२. सप्तमे वार्षिकोत्सवे	१९
१३. अष्टमे वार्षिकोत्सवे	२०
१४. नवमे वार्षिकोत्सवे	२२
१५. स्वकीय वंश वर्णनम्	२५

(ख) नेपाली खण्ड:

१. मंगलाचरण	२८
२. जन्मस्थलवर्णन	३०
३. फर्कौं गाऊँ गाऊँ भज्दै रमाउँ	३५
४.गाउँका विशेषताहरू	३८
५. यात्री	४१
६. पाहि नमस्ते सीने	४२
७. अन्तर्नाद	४४
८. नववर्षको शुभकामना	४६
९. गोरक्षकालीको यात्रा दर्शन	४८
१०. गोकर्णको भ्रमण	५०
११. पुण्यक्षेत्र	५१
१२. आश्रम	५८
१३. योग्य शिष्य बनौं यहाँ	५९
१४. धन्यराजा निजै चुनौं	६०
१५. फुटकर कविताहरू	६१

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

ॐ नमः शिवाय

(लीनं खनाल्लिखूक्ता हि पचली त्रिझरी झरी)

प्रथमोच्छ्वासः

गंगातीर सुशोभिते रमणके श्यामाभिधे विस्तृते
तीर्थे यत्र चतुर्षु दिक्षु शिखरेष्वम्वु प्रवाहीतटे ।
रम्ये पक्षि निनादिते त्रिसमये झिल्लीरिगुङ्गुञ्जिते
ज्ञानार्थं जनपुञ्ज सेवितशिवं भक्त्या स्मरामि सदा ॥१॥

स्मशानेश्वर सेवकाः प्रतिपलं वेतालभूतादिकाः
सिंह क्रोडमृगादिकाश्च प्रमथा रक्षन्ति तल्लक्षणम् ।
पुर्भिच्छैपुकठिन्पुभृङ्गभृगुँभिराकाशदृष्ट्यन्तगम्
इष्टार्थं जनपुञ्ज सेवित शिवं भक्त्या नमामि सदा ॥२॥

नाना स्वादुफलानि माधुरवनानीन्दूपमं शीतलम्
लोलद्वन्यलतां निकुञ्जविनदं संगीत वेदध्वनिम् ।
जेतुमैन्द्रपुरं सुयज्ञवितति श्रीरस्ति स्वर्गाश्रमे
धन्यं जन्म हिमाञ्चले त्रिसमये भक्त्या भजामि सदा ॥३॥

माया कल्पित कामधेनु कपिला गोपाल वृद्धिप्रदा
वत्सस्तन्यमलं पयोधरधरा धारास्तनेभ्यश्चिरम् ।
कस्मै पाययति किं विचार्य मनसि शंकाकुलो गोपकः
गोश्छायोपमयान्वयात्तदनु वै दृष्टेश्वरं शंकरम् ॥४॥

ग्राम्यो मूढमतिर्वराकपरशुमुद्यम्य स्थाणौ भृशम्
ब्रूहि त्वं मम दैनिकं पिबसि गोर्दुग्धंश्च्युतं तस्करः ।
व्याहृत्येति भृशं जघान कुमतिर्भग्नातनूर्लोहितम्
नामानुस्मरणाय सर्वजनता पालाय तत्रोद्गमत् ॥५॥

तत्रत्यां घटनां विलोक्य जनता निन्दास्तुती कुर्वते
भस्मस्त्रीधनपुत्रकीर्ति विमलं भालेऽभिशापादभूत् ।

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

आदायेति पुरातनी जनश्रुतिरद्यापि तन्त्रायिता
धन्या श्यामथली प्रभुश्च कपिला भक्त्या भजामि सदा ॥७॥

कौशी निर्झरिणी लिखूरमतटे श्यामश्रुती (श्रोतस्य) त्याह्वये
रम्याल्लोकरमाद्धिरम्यरमणात्कल्लेरि क्षेत्राश्रयात् ।
भक्त्या यत्र जनो गतिं च लभते श्यामाकसेरूजले (श्यामायमाने वने)
भूयान्नो शुभदो भवः प्रतिपलं साम्बः शिवः मुक्तिदः ॥८॥

गिरीश गौरीश कलावतीश भूतेशखण्डिततनूद्धृतविग्रहेश
गोवंश बृद्धिकरयोगधरेश शम्भो लिखूदधीश शिवलेतिजनाः स्तुवन्तु ।
श्यामाश्रुतावभिमुखाः सततं स्नपन्ति
लीलायनः कुरूमतिन्त्विवति ज्ञानतीर्थे ॥९॥

<u>अन्यच्च</u> =

विद्येश्वर जनानन्द कन्दवाटी वटाश्रय ।
गंगावारि प्रियाराम धाम वत्सहरेश्वर ॥९॥

तीर्थेश प्रहराधीश मुक्तिनाथ बनाश्रय
भजामो मिलिता नित्यं विद्यातीर्थ नमोस्तु ते ॥१०॥

(लिखू)	(रातमाटे)
लीनं खनाल्लिखूक्ता हि	तटात्तीरं तु रन्तटे ।
रक्तत्वान्मृत्तिकास्थल्या	रामत्वाद्रामरन्तटम् ॥११॥

<u>पयस्वती</u> =

पयोधानान्नदीदक्षे पचल्यस्ति पयस्वती ।

<u>सरस्वती</u> =

नीचैः शम्भोर्जलं प्रत्यक् सरणाच्च सरस्वती ॥१२॥

<u>जल्किनी र बाछामरूवा</u> =

दक्षिणस्यां जलौक्यापरूत्तरे वत्सहं वनम् ।

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

श्यामश्रुती =
शिवधारावहाच्छचामस्रोतसस्त्वादिसंगमम् ॥१३॥

तीर्थं व्रह्मसर: साक्षादादि गङ्गा समागंमात् ।
व्रह्मनद्यां हैमवत्यां व्रह्मज्ञा व्रह्मग्रामत: ॥१४॥

व्राह्मणा व्रंह्मचिन्तायां निरता गुरव: पुरा ।
शिवसान्निध्यलाभत्वादासन्सन्त्वधुना तथा ॥१५॥

व्राह्मणा यानि भाषन्ते मन्यन्ते तानि देवता: ।
रम्याद्रम्यस्थलं धाम श्यामतीर्थं पुराणवत् ॥१६॥

शिवसंगतिलोकत्वाच्छैवो वा तारकान्तर: ।
ग्रामो वाक्पूलितीरम्यान्निरूक्ताद्धिजनश्रुते: ॥१७॥

प्रत्यग्याम्योन्नता भूमि तटिनीतिरतप्रभो ।
मुक्तिकामेन सेवेऽत्य साम्व प्रेरय पश्यकम् ॥१८॥

इमानि स्तुतिपद्यानि प्रत्यहं य: पठेन्नर: ।
शिवलेशप्रसादेन लभेत चिन्तितं फलम् ॥१९॥

फलस्तुति:

माया मोहमयै: पाशैर्यन्त्रिताक्लेशभीरव: ।
पूजनाय द्रुतं यान्तु श्री तीर्थेश्वर सन्निधौ ॥२०॥

हव्यान्नेन सदा पूज्य: फलपुष्पादिभिस्तथा ।
शुद्धभावो नरश्चेद्वा पत्रशाकादिकैरपि ॥२१॥

शिवलेतीशमर्यादा तीर्थादरविवृद्धये ।
जनभक्तिसमृद्धाय स्वयं लयगमाय च ॥२२॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

स्तवोरूपमिदं पुण्यं याथातथ्येन संयुतम् ।
श्यामलक्षस्तुतिः स्यूता नो मम स्तुति श्री प्रभो ॥२३॥

देश काल र पात्रको उद्देश्य :-

व्योमकूटाञ्चलस्थेन संरक्ष्यै हिन्दुसंस्कृतेः ।
श्यामशर्माभिधेयेन विदुषा भक्तिभावतः ॥२४॥

वीरेन्द्रे शासिते राज्ञि विभवेद्वे स्तुतिस्त्वियम् ।
हिन्दुत्व संस्कृतिः पुष्यादितीच्छञ्श्रद्धया कृता ॥२५॥

प्रगतिशील समयको माग :-

सौरमानाब्द दुइ हजार वत्तिसको मार्ग पूर्णिमा ।
यो देश भरिको राम्रो विश्वोच्च शिर माझमा ॥२६॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

❋चिन्तारमावनस्थली❋

(जननी जन्मंभूरेषा गुर्वी स्वर्गात्स्मरेत्सदा)

द्वितीयोच्छ्वास:

विनता पार्वती चिन्ता लाटी वाटी वनाम्वरा ।
तिलंकुट्टा रमा भीरी माधुरी प्रहरी शिला ॥१॥

भकारोलूपला भार्या भकारी प्राणभाविनी ।
हंसिनी सिंहिनी सिंही नारा वन्यान्तरा शिवा ॥२॥

सानुगा सुभगा दूती माधुरी प्रहरी थला ।
सा कला पद्मिनी गौरी पन्सा कोविदा श्रिया ॥३॥

धैर्या शालवती श्यामा शूलिका चूलिकाग्नयी ।
वधुटी वनपाला च चुचुला धान्यदा रसा ॥४॥

वटकन्धरता कौशी मेखला तीर्थमालिनी ।
काञ्चनी श्रृंखला ज्वाला मालिनी जनता प्रिया ॥५॥

त्रिसप्त तारका धारा कौशिक्यां ता झरन्ति हि ।
माली करोति यं वालं मालिकश्चेहदर्शक: ॥६॥

या देव्यो जनता दृष्टौ चिन्तारमाकपालिनी ।
ता धैर्या विजया दीप्ति: सम्पत्तिर्मधुभाषिणी ॥७॥

सौभाग्या धनदा सिद्धि वुद्धिदा कीर्तिदा शुभा ।
वाक्सिद्धिर्वलदा लक्ष्मीरेकादश गुणाकरा ॥८॥

तडिद्दु: स्वप्न नाशिन्यायुष्मती चिन्तिता चिता ।
चिन्तायां रमते चित्तं वनमेकान्तराञ्चि (जि) ता ॥९॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शालका वनगोवर्द्धनरतारन तापगा ।
सप्तक्या भगिनी हैमा शाण्डिली कौशिकी तटा ॥१०॥

सप्तवाटास्तारवटा त्रिसप्त गुणिता झराः ।
गभीर ग्रामगा गौरी कलातार लिखून्तरा ॥११॥

पचलोन्नतकमा(स्तिस्र) धारा स्तारकेशशिरो जटाः ।
गुणितास्त्रिगुणास्तिस्रो हंसिनी पचली सरी ॥१२॥

सेतुवन्धनसंगम्य कुक्कूद्वे नादिनी चरी ।
चिन्तारमातटा शिष्य स्वयं विद्धि शुभाः कथाः ॥१३॥

ग्रथिता मेखला शैव्याश्चिन्तारमावनस्थली ।
भपंक्तिमालिनी चिन्ता रमतां भरतोपला ॥१४॥

विश्वस्मिन्नवनीरम्या वधूटीमेखलांकिता ।
सत्या हैमवती गंगा भुक्तिमुक्ति प्रदायतः ॥१५॥

नर्याः पारावरे पूर्वे परास्मिन तीर्थपावने ।
वृन्दारमणकेदारे विल्वकोविदकान्तरे ॥१६॥

वेदसंगतिमादाय तीर्थं तीर्थान्तराद्वुधः ।
जननी जन्मभूरेषा गुर्वी स्वर्गात्स्मरेत्सदा ॥१७॥

शब्दार्थतश्च तीर्थोऽस्मिन् येऽर्थास्ते नृन्पुनन्तु नः ।
सुधामकथयाद्वारां कोकिलश्यामशीर्षकः ॥
वनपे वसुधे श्यामे स्तौमिमामचलं कुरु ॥१८॥

नागोदराकृतिस्थूलश्चिन्तारतनगोपले ।
भाकृत्याभाषितत्वाद्धि धान्यागारा भकारि नु ॥१९॥

यस्योदरेन्तरिक्षे च चिह्नितान्यक्षराणि तु ।
पठनेन प्रमाणेन तारमन्त्र समानि च ॥२०॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

भरकारयितुं योग्यो भकारीभान्तराज्जगुः ।
भेणुर्वा धारणात्पोषात् भजन्ति प्रस्तरे मखैः ॥२१॥

वेदैश्चैव पुराणैश्च ऋषयः पूपुजुः पुरा ।
धेनुः सहस्रदूराच्च पचल्युल्यङ्घ्य दक्षिणे ॥२२॥

चिन्तारमणकेऽरण्ये सिंहादिजन्तु गर्जिते ।
पक्षिणां रसनोच्छिष्टे मधुलिण्नित्यगुञ्जिते ॥२३॥

भकारी प्रस्तरे तस्थौ पचलस्त्रिभ्रराद्भृगोः ।
भीतिरेवाद्भुतं लोकाः पश्यन्ति कानने हि तत् ॥२४॥

वनाद्वनाद्वनान्तराञ्चलाः पवन्ति वायवोऽमलाः ।
फलन्ति ग्राम्यसद्वचो निरन्तरं भजुर्द्विजाः ॥२५॥

परामुखी चितातुरा यदाहुतिञ्च सन्ध्ययो ।
धनञ्जयाभिमानिनी पतिम्वराग्निकोणगाः ॥२६॥

उमेश शूलधारणात जगास्रयाः स्रवन्ति ते ।
रमाग्रजातु खड्गिनी न हन्तु नः शिवाऽवतु ॥२७॥

लिखूतीरश्यामस्थलरतशिवं पूजनपराः ।
नमन्तो संपूज्य प्रतिदिनत्रिसन्ध्यासु निरताः ॥२८॥

गिरीन् दिङ्वा तालं चुचुलव्रजलोलूखलजटान् ।
लभन्ते ते ज्ञानं निखिलसुरसंसेवितवने ॥२९॥

सवैमा ठूलो हो गिनति गरिएका अचलमा ।
क्रमैले हेर्दामा सगरनृपरूपाञ्चल जहाँ ॥३०॥

२०३२ पौपकृष्ण चतुर्दशी (कोटेश्वर)

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

श्रीः

❋ॐ नमः शिवाय❋

श्रीतारकेश्वरमहादेवं पुरस्कृत्य -

शैलेषु हिमवान् श्रेष्ठ तस्योच्च शिखराञ्चले ।
धातुवन्यौषधीयुक्ते उच्चावचस्थलान्विते ॥१॥

रम्ये जनपदे यस्मिञ्छिलोलूखल नामके ।
शिवदूती तथा ब्रह्म नदी च दुग्धकौशिकी ॥२॥

उच्छलन्त्यश्च याः काश्चित् कलकल्लोलनिर्झराः ।
अग्रण्याश्चापराः सन्ति दर्शनादपि मुक्तिदाः ॥३॥

कौशी निर्झरिणी पूर्वे तारकेशो विराजते ।
त्रिनिर्झरैः सुसौम्यत्वात् त्रिजटी भगवाञ्छिवः ॥४॥

गोसम्वन्ध्याद्यस्य प्राप्ति खलक्षेत्रे तपन्तपः ।
भृगुकूटस्य दक्षाङ्गे यत्रस्थित्वा महर्षयः ॥५॥

ग्राममध्योऽस्ति यो ग्रामो ग्रामनाम इति श्रुतः ।
तदुदक् वसतिर्यस्य ज्ञानदो भगवान् हि सः ॥६॥

अस्ति गौरीवनं यत्र सिंहक्रोडैर्भयङ्करम् ।
अन्यैश्च विविधैर्नाना पक्षिभिर्नित्य कूजितम् ॥७॥

चुल्लीकूटेऽस्ति या देवी वने पुष्करिणी युते ।
प्रकृत्यानिर्मिते स्थाने विद्यते त्रिगुणात्मिका ॥८॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

तारकेशे न दीव्यन्ति साकं सर्वफलप्रदा ।
अतो गौरीवनं नाम दर्शनात् पुण्यदं शिवम् ॥९॥

यतस्तस्योभयोरम्योर्दक्षिणोत्तरपार्श्वयोः ।
पद्मावतीः शैलवत्यौ भूत्वोद्गमननोद्यते ॥१०॥

निर्झरिण्योस्तयोर्नीचैः सेतुवन्धनसङ्गमम् ।
अस्ति तीर्थे जनाः प्राप्य स्नानदानप्रपूजकाः ॥११॥

भवन्ति पुण्यभाजँस्ते काले पर्वणि पर्वणि ।
सङ्गमान्नातिदूराच्च धारास्तिस्रः क्रमेण याः ॥१२॥

पतन्त्यतटतो यत्र निपानमस्ति प्राणिनाम् ।
वहूनां वनक्षेत्राणां कृत्रिमाँस्सरिताँस्तथा ॥१३॥

भृगुकोणश्च वाक्पू च ग्रामौ स्तः सार्थकौ श्रुतौ ।
त्रयो मातृसमा भूत्वा याति सा कौशिकी लिखूम् ॥१४॥

पद्म्यावत्यास्तटे वामे खलक्षेत्रे जलेस्थितः ।
तारकेशो महादेवोऽभीष्टदो भगवान् हि सः ॥१५॥

यन्मायया विलुप्ता गौच्युतस्तन्या निजोपरि ।
आह्वयन्ती निजं वत्सं जनैः दुग्धेश्वरः स्मृतः ।१६॥

पचं लातीति यो देवः स एव पचलीस्मृतः ।
क्षेत्रयोस्थान भेदेन पूज्यतेऽवर संज्ञया ॥१७॥

तस्यैवोपरियस्तिस्रो धारा प्राकृतिकाश्च्युताः ।
झरप्रवाहमालोक्य लोकः प्रणमतिद्रुतम् ॥१८॥

हव्यान्नेन प्रसन्नो यः पक्वान्नेन विशेषतः ।
तारकेश आशुतोषो भुक्तिमुक्तिप्रदो भृशम् ॥१९॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

माया मोहमयैः पाशैः यन्त्रिता क्लेशभीरवः ।
तर्तुकामाः नराः सर्वे घोरसंसार सागरम् ॥२०॥

गन्ध पुष्पादि नैवेद्य पत्रशाकादिभिर्युताः ।
पूजनाय द्रुतं यान्तु तारकेश्वर सन्निधौ ।२१॥

गिरीश गौरीश महेश शम्भो
त्रिनेत्र शूलिन् भगवन् खिलेश
तवास्मि दासे य उमेश नित्यं
तारेश दुग्धेश्वर पाहि पाहि ॥२२॥

इमानि रुद्र नामानि प्रत्यहं यः पठेन्नरः ।
तारकेश प्रसादेन लभेत चिन्तितं फलम् ॥२३॥

शरनेत्राभदस्राब्दे वैक्रमे मासि फाल्गुने ।
शिवरात्रौ सिते पक्षे गौरीशंकर पादयोः ॥२४॥

जनभक्ति समृध्यर्थं याथातथ्येन संयुता ।
संग्रथ्य स्तुतिमालेयं अर्पिता भक्तिभावतः ॥२५॥

घिमिरे पदवीभाजा विप्रेण श्यामशर्मणा ।
भृगुकोणग्रामजेन काश्यपान्वयशालिना ॥२६॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

❋श्रीगलेश्वरब्रह्मचारीज्यूको कैलाशवासचिन्तनसभा❋

अवधूत गलेशान ब्रह्मचारी दिवङ्गतः ।
प्रत्यक्षाणि चरित्राणि शरीरं घटवत्यजन् ॥१॥

मन्दिराणि यज्ञवृक्षाः पाठशाला गवां वनम् ।
तीर्थरूपाश्रमान् वीक्ष्य त्र्युट्यत्सूत्रमणीनिव ॥२॥

महर्षयो यथाऽरण्ये गह्वरे च सरित्तटे ।
वेदाधार सदाचार ब्रह्मचर्यव्रते स्थिताः ॥३॥

नेपाल देशस्य गृहीतधर्म मूर्तिगलेशो हि महर्षिकल्पः ।
आदाय वेदस्य पथश्चरित्रं तपोषयोज्ञानधृतावतारः ॥४॥

श्रीदेवघट्टे तनुमत्यजत्षड्विंशाधिके चायुषि ब्रह्मरूपाम् ।
बृहत्समस्याकुलतां व्यनक्ति अनार्यवृत्तिश्चलिते तिरोद्धुम् ॥५॥

नेपाल वेद विद्याश्रमः
प्र.अ. श्याम घिमिरे
श्रा.कृ. ३०।०३२।४।२२

❋❋❋

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱गोरक्षा माङ्गली यात्रा सम्पन्ना ज्ञानपूर्विका✱

श्रीगोरक्षस्थले धूम्रकूट पं. कूपनिर्झरे ।
सिञ्चनायोजनारब्धा कृषिभूम्युपयोगिनी ॥१॥

तडागबन्धचालार्थं श्रीश्रीपञ्च समागमे ।
कर्तव्या वारुणी पूजा मङ्गलाचारपूर्विका ॥२॥

योजना प्रमुखैरस्मानाहयोपस्थिता निशि ।
रामचन्द्र सुवेदी च गेहेन्द्रो नव न्यौ.कृ.निः ॥३॥

श्री श्यामगुरुभिः सार्द्धं वटमूलस्य चत्वरे ।
भूमौ दलानि विस्तार्य माघरात्रिर्गता कथम् ॥४॥

द्वितीय दिवसे माघगताङ्केकादशे गुरौ ।
सचिवै र्निश्चितं कार्यं समाप्य राजस्वागतम् ॥५॥

श्री राजदम्पतीवीरैश्वर्यौ हि व्योमयानके ।
द्वावुड्डीयागतौश्वेतेऽपरयोनीलयानयोः ॥६॥

सचिवा मन्त्रिणा नीचैः प्रस्थातुमुद्यता यदा ।
आकाशे गुञ्जिता तस्मिन् क्षणे वै ध्वनयोऽभृशम् ॥७॥

जय शब्दा नम शब्दा जनताकर तालिकाः ।
अदृश्यानाभवन्नद्रौ पपुर्दृग्भिः सहस्रशः ॥८॥

शनैर्ग्राम्यायाता वयमपि शनैः सत्पथतटे ।
भृशं रात्रिर्वाता वतरसिनजीगन्त्रिमिलिता ।
ततः सर्वे गोर्खा जनपदसिंचाइ जनगृहे
शुभाऽस्माकं यात्रा शयनभ्रमणानन्दफलदा ॥९॥

परावृत्यापण्यां पृथिवि विविधाकौलकुशलाः
गुहामूर्तिर्वाऽपि सुभटगुणितासैन्यविपुला ।
विलोक्यैवं काङ्क्षे पुनरपि करिष्ये शिखरिणीम् ॥१०॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱२०३२ ने.वे.वि. जन्मोत्सव/जयन्ती✱

" ॐकारः प्रौढमूलः क्रमपदः".............

ऐश्वर्यायाश्चाश्रमस्य द्वितीये वार्षिकोत्सवे ।
द्वाविंशे हि स शिष्यैश्च शुभजन्मोत्सवे दिने ॥१॥

जनश्रेण्यां मिलित्वाऽथ स्वस्ति ब्रूमोनता वयम् ।
वीरैश्वर्य प्रसादोऽयं पातुनो विप्रबालकान् ॥२॥

वर्षे तृतीयेत्वथ

श्रीश्रीपञ्चमहेन्द्ररोपितलतामैश्वर्यजन्मोत्सवे
ऽध्यक्षैर्जूनबुधैः प्रबन्ध कुशलैरारभ्य संवर्धिताम् ।
सिक्त्वाद्वद्वयतस्सुकल्पलतिकां पुष्पाय वा कम्पिताम्
गोष्ठी सं. प्रकरोतु रक्षकसमो वर्षे तृतीयेत्वथ ॥१॥

✱✱✱

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱सुरक्ष्या हिन्दुसंस्कृतिः✱

श्रीगोष्ठिसंस्थानसुधारकामान् गुरून्ब्रवीत्येष नमन्समक्षे ।
तत्रैव शिष्यैः सह शिष्यभावो वर्तेत मानं भवति प्रदाय ।
निश्चित्य वक्तुं हि कठोरलोको धन्योऽस्तु ने.वे.वि. च चेत्समर्थः ॥१॥

निवेदकस्य या पीडा प्रधानत्वे दधीचिवत् ।
छेत्तम्मूढमिवास्यैव प्रभुर्धत्ते हसूलिकाम् ॥२॥

त्यक्त्वा संस्कृतिमातरं सरस्वतीं लोकः कलौ दीपिकाम् ।
भाषानां जननी विहाय जनता दुर्भाषया रञ्जिता ।
वीणायां ग्रथिताश्च तारतरला सर्वा हि वाह्युद्गता
नेपाले तु रवीन्दु अङ्कितध्वजा या शोभते शोभते ॥३॥

गुञ्जन्ति भ्रमरा न सन्ति कुसुमान्यत्यन्त विप्राभिधम् ।
शप्त्वा तं शवदाहकार्य कुशलं कुर्याद्द्रुतं कष्टकम् ॥
ने.वे. व्याप्यफलो सदैव मनुते दृश्याश्च ते साक्षिणः ॥
तथ्यानन्यजनान् परीक्ष्य च गु.सं. खिन्नो नरः पृच्छति ॥४॥

संगर शिखररम्या काश्यपी वाऽदितिर्वा
उपदिशति वटुभ्यो देवतस्ते रमन्ते ॥५॥

सूत्रधारो भवेदत्र सगरस्था शुभाशिभिः ।
भवतामेव रक्ष्या हि वीरा नो हिन्दु संस्कृतिः ॥६॥

वेदाश्रमरसप्रज्ञा प्रागुद्यानोन्मुखी च सा ।
परागपोद्यता जाता वासन्तीमधुमक्षिका ॥७॥

✱✱✱

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱वर्षे चतुर्थेत्वथ✱

स्व. श्रीपञ्च महेन्द्ररोपितलतामैश्वर्यजन्मोत्सवे
ध्यक्षैर्जूनबुधैः प्रबन्धकुशलैरारक्ष्यसंवर्धिताम् ॥
सिक्त्वा वर्षत्रयात् सुकल्पलतिका पाताय वा कम्पिताम्
गोष्ठीसं. प्रकरोतु रक्षकसमो वर्षे चतुर्थेत्वथ ॥१॥

इममाश्रमस्थायित्वमाने तु द्वितयेब्दके ।
कठोरसेवयाश्वास्य नियुक्ताः सन्ति पण्डिताः ॥२॥

पुरातनी स्थितिर्नास्ति राजधान्यां नु वेदताम् ।
नियमस्यानुसारं हि वेदत्वं परिवर्ध्यताम् ॥३॥

न्यूनाधिकं तयोर्हेतुः कः कस्माब्दे चतुर्थके
कार्य सञ्चालयितृणामाश्रमे परिवर्तनम् ॥४॥

क गं शं नियमं वीक्ष्य वेदप्राधान्यरूपकम् ।
विद्वद्गोष्ठीं समाकर्ष्य योग्यायोग्यं विविच्यताम् ॥५॥

गुरुन्वृत्तिञ्च संवर्ध्य शिष्यस्थायित्वमेव च ।
पारितोषिकदानेन योग्याञ्छिष्यान् प्रतुष्यताम् ॥६॥

सुव्युत्पन्नावीक्ष्य शिष्यान् सुपात्रत्वे नियुज्यताम् ।
छात्रालय प्रवेशाय द्वारमेकं प्रकल्प्यताम् ॥७॥

एषु विकास क्षेत्रेषु चतुर्ष्वपि प्रपूर्यताम् ।
तेभ्यो वानीय क्षेत्रेभ्यो वटून् प्रपूर्य पाठ्यताम् ॥८॥

संभावितेषु रिक्तेषु स्थानेष्वत्र प्रचालिताम् ।
आद्यां परम्पराप्राप्तां गुर्वध्ययनपूर्विकाम् ॥९॥

परिस्कृता सूचीमुखा वेदाश्रमस्य तालिकाम् ।
साङ्गं वापि परां विद्यां वेदवाणिं जुगोप्यताम् ॥१०॥

अस्य ने.वे. व्याश्रमस्य चतुर्थे वार्षिकोत्सवे ।
श्रीमन्नध्यक्षगोष्ठीशं (सं.) पद्याञ्जलिः समर्प्यते ॥११॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱पञ्चमे वार्षिकोत्सवे✱

यस्या या लेखनी तु जनमनसिरता
ज्ञानज्योतिस्वरूपा ।
प्रत्यक्षा शक्तिरूपा स्थिरमुकुटधरा
षट्त्रिंशे हि प्रविष्टा ॥
विश्वश्येन प्रतिष्ठा जनहित प्रबलोत्कर्ष ।
चित्ता हि यस्या ।
सां जीयान्नित्यस्वस्था नवसुत सहिता
वीर वीरेन्द्रराज्ञी ॥१॥

अस्य ने.वे. व्याश्रमस्य पञ्चमे वार्षिकोत्सवे ।
श्रीमन्नध्यक्षगोष्ठी सं. निवेद्य यच्च प्राथ्र्यते ॥२॥

उद्देश्य पूरणार्थं वै गोष्ठी सं. उद्यतो यतः ।
अत्यन्तावश्यकं न्यूनं श्रुत्वा क्रमशः पूर्यताम् ॥३॥

पाठभोजनसन्ध्यानां भवनानि निरीक्ष्य च ।
च्योतमानानि वृष्टौ तु निर्मितव्यानि सत्वरम् ॥४॥

रक्षार्थं भोज्यपात्राणि वासांसि शयनानि च ।
चौरभीति निषेधाय द्वारमेकं प्रकल्प्यताम् ॥५॥

स्थानेऽत्र दम्भिका धूर्ता सज्जनाश्च समादृता ।
प्रमदा प्रवला स्थाने अजागौचारका जनाः ॥६॥

वटून् प्रधर्श्याश्रमेऽत्र कुर्वन्ति मलिनं सदा ।
पूरीषमपरेषाञ्च खिन्नादृष्टास्थिता वयम् ॥७॥

स्थलं च सार्वजनिकं पूर्वस्यां प्राङ्गणं शुभम् ।
मार्गावपि सुसम्पन्नावन्तद्वारेण रक्ष्यताम् ॥८॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

चौरेण भोज्यपात्राणि हृतानि पुस्तकानि च ।
स्थानीयपशुभिर्नित्यं वस्त्राणि चर्वितानि च ॥९॥

रोपितेषु च पुष्पेषु वनौषधियुतेषु च ।
अजा गावो चरन्त्यत्र पश्यन्ति सकला जनाः ॥१०॥

स्वस्वकाले च कर्तव्ये यत्कर्मणि सुनिश्चितः ।
मनसा कर्मणा वाचा खिन्नश्च वञ्चिताश्रमः ॥११॥

भुजिष्यपोऽकृते रुष्टस्तुष्ट किं वा विविच्यताम् ।
तावन्यत्र प्रेषितव्यौ कर्तव्यरहितौ यदि ॥१२॥

उपसंहार

सत्रारम्भे हि शिक्षाया सत्रान्ते वा सुनिश्चिते ।
एकस्मिन् दिवसे जन्मोत्सवादै भूभृतान्तु वा ॥१३॥

परीक्ष्य समितिः शिष्यानुद्देश्य पूर्तये द्रुतम् ।
कुर्याच्च शिशवः स्थूला यादृशा नाधुनाकृता ॥१४॥

शास्त्रोक्तदिनकृत्येषु सदाचार ब्रतादिषु ।
जपपाठ प्रवृत्तेषु श्रद्धा भक्तिजनेषु च ॥१५॥

कस्मिन् निमन्त्रणे प्राप्ते गत्वा लक्ष्ययुतं भवेत् ।
वैषम्यव्यवहारेषु केष्वहाव निषेधनम् ॥१६॥

प्राचीन परिपाट्यां हि नाश्रमेऽध्ययनं सदा ।
सार्वजनिकविश्रामे ऽनद्यायाश्य प्रकाश्यताम् ॥१७॥

अस्य ने.वे. व्याश्रमस्य पञ्चमे वार्षिकोत्सवे ।
श्रीमन्नध्यक्ष गोष्ठीसं. प्रार्थनैव विधीयते ॥१८॥

व्योमकूटाञ्चलस्थेन प्राध्यापकपदेन वै ।
श्यामशर्मकृतेऽयं च पञ्चमे वार्षिकोत्सवे ॥१९॥

***

वि.सं. २०३५

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱षष्ठवर्षे प्रविष्टा✱

नेपालस्य प्रतिष्ठा प्रतिदिनविकसा
ध्यात्मचिन्ता प्ररूढा ।
गोशालाद्यष्टशाला सहित जनहितो
द्यानवृक्षौषधिष्ठा ॥
कैलाशस्यैव क्रोडे पशुपतिशरण
वाग्मती तीरलग्ना ।
दृष्टैषाया श्रुतिपदविहिता षष्ठ
वर्षे प्रविष्टा ॥१॥

(२०३६)

✱✱✱

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱सप्तमे वार्षिकोत्सवे ✱

माल्यार्पणम् -

नेपालस्य प्रतिष्ठा बहुमतमिलिता
शासिता या व्यवस्था ।
वर्षेऽस्मिन् राजनीतौ जनमतगणिता
सैव पञ्चायती या ।
दीपावल्यां प्रसस्तां मधुरफलयुतां मालिकां चार्पयामः
ऐश्वर्या राज्यलक्ष्मीर्यशसि सुविपुला
वीरवीरेन्द्रराज्ञी ॥१॥

शुभकामना -

हिन्दूराज्ये श्रौतस्मार्तादिकज्ञानार्थं या वेदवेदाङ्गपूर्णा ।
आर्यावर्ते प्राच्यरीतिः प्रशस्ता जागर्त्वेषा विप्रबालेषु सुप्ता ॥२॥

कृत्यैर्नित्यं सच्चरित्रैर्यथार्थतोकाः सार्थां पाठशालां ब्रुवन्तु ।
इत्याशासेऽध्यापकः सप्तमेब्दे द्वात्रिंशेब्दे राज्ञि जन्मोत्सवे हि ॥३॥

(२०३७)

✱✱✱

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱ अष्टमे वार्षिकोत्सवे ✱

बहुमत विवांदान्निर्गताष्षष्ठवर्षे
तदनु च वहवोऽन्ये षोडशैवाऽपि पूर्णाः ।
नियमपठनमध्ये द्वौ गुरु वर्धितौ च
समितिरपि बलिष्ठा राजमानैश्च पूज्या ॥१॥

मान्याः स्सभ्याः प्रचलितदिनात्सप्तमाद्वा व्यतीता
ज्ञेयं रूपं प्रचलितदृशा वेदविद्याश्रमस्य ।
पूर्वं राजा सुविदितयशा पञ्चश्रीश्रीमहेन्द्रः
प्रारभ्यास्यश्रमधनव्ययाद्राष्टशोभास्ति धन्या ॥२॥

गतेभ्यः सप्तवर्षेभ्यः प्रारभ्यात्रैव चालिता ।
रक्षिता वैदिकी संस्था तपस्या त्यागपूर्विका ॥३॥

लौकिकैर्नास्तिकै धूर्तैः कृत्वैवन्नु विनङ्क्ष्यति ।
द्रव्याणामुपयोगार्थं विद्वांशोऽपि च दुर्लभाः ॥४॥

गोष्ठी लक्ष्यं गणयति प्रत्यब्दं गणनदृशा ।
प्रशंसन्ति जनाः केचिद् विनिन्दन्त्यपरे जनाः ॥५॥

प्रयाशो गलितः सर्वो योजकश्चाऽत्र दुर्लभः ।
शताब्देषु व्यतीतेषु नाभवत्सुदृढा स्थितिः ॥६॥

अनेकैः संघसंस्थाभिरभितः क्रान्त आश्रमः ।
स्वतन्त्रा वैदिकी संस्था रक्षिष्यति यथा ब्रुमः ॥७॥

सनातनालयं तस्मात् कक्षादन्यत्र सार्यताम् ।
सुरक्ष्यं तञ्च वेदार्थं सङ्गीतं यन्न युज्यते ॥८॥

प्राकारं सुदृढं कृत्वोतरस्यामेक एव हि ।
भवनतृतये मध्ये छात्रावासमुखे हि या ॥९॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

प्रवेशदर्शिका पाटी निखातव्या यथा दृढा ।
बाह्यव्यक्तिनिषेधाय पाठ-द्रव्य हिताय च ॥१०॥

अनया परिपाट्या तु खेलनाय स्थलं शुभम् ।
पूर्वस्यां प्राङ्गणं रम्यं पाठवोधाय श्रृङ्खला ॥११॥

प्रशासनालयश्चापि सुरक्षोपस्थितिर्यतः ।
कर्तव्या विदुषां साध्यवस्तूनामास्ति रक्षणम् ॥१३॥

परीक्षितानि पत्राणि भविष्ये दर्शनाय च ।
मञ्जूषा स्थापनीयाऽत्र संस्कृतज्ञश्च पण्डितः ॥१३॥

प्रारब्धान्यस्य वर्षाणि अवशिष्टानि त्रीणि वै ।
गुरुकूलस्योचितानि इतिहासो वदिष्यति ॥१४॥

समित्यामस्येव व्यथितहृदयोऽभ्येत्य पुरतः
सभाभ्यः सप्तभ्यः श्रुतिविटपसेवामकरवम् ।
विभिन्नो यो रत्नो गुरुवरसमक्षेर्पितरतः
मतेनैकं भाव्यं नियमचलने का अनुमतिः ॥१५॥

अस्य ने.वे. व्याश्रमस्य प्राध्यापकपदेन वै ।
कृतेऽयं प्रार्थनाचैवमष्टमे वार्षिकोत्सवे ॥१६॥

(२०३८

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱नवमे वार्षिकोत्सवे✱

माल्यार्पणम् -

नेपालस्य प्रतिष्ठा प्रतिदिनविकसाध्यात्म
चिन्ताप्ररूढा ।
गोशालाद्यष्टशालासहितजनहितोद्यान
वृक्षौषधिष्ठा ॥
कैलाशस्यैव क्रोडे पशुपतिशरणा
वाग्मती तीररम्या ।
द्रष्टुं यामो नवम शरदि
स्वीकृता पाठशाला ॥१॥

[विंशोत्तरैकत्रिंशाब्दे द्वाविंशे सौरकार्तिके ।
राज्ञा ऐश्वर्यदेव्यास्तु जन्मोत्सव शुभे दिने ॥१॥
पात्रभोजनवासोभिर्गुरुस्थानव्यवस्थया
श्रीराजगुरुमुख्यो हि प्रारभदाश्रयं क्रमात् ॥२॥]

वेदानुकूलधर्मस्य रक्षार्थञ्च महर्षयः ।
मर्यादा पालका भूपाः श्रुतिनीति अपीपठन् ॥२॥

वेदपठनसम्पन्नान् सदाचारस्य पालकान्
समुत्पादयितुं शिष्यान् देशरक्षार्थमेव च ॥३॥

विप्रक्षत्रियविट्छूद्राज्जातिधर्मानुसारतः ।
यस्मात् वै रक्षितो देशो नेपालो वैदिको यतः ॥४॥

एवं परम्परा प्राप्तां कल्पज्ञानाय निर्मिताम् ।
शास्त्रीय मूर्तिसंयुक्तां पाठशालां विविच्यताम् ।५॥

जातीय गौरवार्थं हि महेन्द्रोऽरचयन्नृपः ।
अयोग्यः पुरुषो नास्ति योजकश्चात्र दुर्लभः ॥६॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

प्रारब्धान्यस्य वर्षाणि व्यतीतान्यष्ट वै यथा ।
सुप्तजागृत न्यायेन वच्म्यतोब्दे नवेऽब्दतः ॥७॥

चर्चाया चर्चिता चास्य वेदाश्रमस्य श्रूयताम् ।
नवमेब्देऽपि संस्मृत्य धैर्यमास्थाय वर्ण्यते ॥८॥

वेदोद्देश्य प्रचारस्य स्थलं धर्म्यं च प्राङ्गणम् ।
मूर्तिकलादि युक्तानि भवनानीक्ष्य यान्तिके ॥९॥

खेलनाय सुरम्यत्वात् श्रवणाय सुभाषितात् ।
पठनाय व्यवस्थित्वात् स्वच्छतायां न यान्तिके ॥१०॥

स्वतन्त्रत्वात् सुरम्यत्वात् के न यान्ति वियोगिनः ।
श्रृङ्गार प्रमुखानार्यो कामे संयोगका न काः ॥११॥

मेलका रोचका यत्र समये चलिता पुरा ।
एकान्ते वा समाजे वा केनेच्छन्ति सदैव हि ॥१२॥

समस्त लोकमेलैर्वा धर्मव्याजोपदेशिभिः ।
विश्वहिन्दुसमायोगे के के सन्ति न बाधकाः ॥१३॥

अनेकपर्वव्याजेन वनभोजनवाञ्छया ।
गोचारण निमित्तेन वाजामेषादिपालिभिः ॥१४॥

पाठ्यकक्षा प्राङ्गणं वा शौचालयजलाशयौ ।
वेदाश्रमो नाममात्रं सर्वमाक्रान्तमेव हि ॥१५॥

श्रीपञ्चसर्वकारस्यादेशाद्वै विनियोजिता ।
संप्राप्ते नवमे वर्षे निर्माणसमितेः पुनः ॥१६॥

क्षेत्रसुधारनाम्ना तु नियुक्ता शतशो जनाः ।
तथ्यं निरीक्षकाः सन्ति केचिच्च मूर्तिकारकाः ॥१७॥

इतरेतक्षकादारू पाषाणभित्तिकारकाः ।
अपरे लेखकाकार्यकर्तृत्वै तु विभेदकाः ॥१८॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

आदेशिनश्च द्रव्याणां गणयित्वा विवेचकाः ।
शिल्पिनाश्चित्रिणोऽनेके संभारयोजकास्तथा ॥१९॥

स्त्रियो वा पुरुषाश्चाऽत्र वेदाश्रमस्य सर्वतः ।
मेलास्वरूपसंघट्टात् विक्रेतारोऽपि सन्ति च ॥२०॥

लोके वेदे समानत्वात् वेदकक्षा विभिद्यताम् ।
वेदाश्रमस्तु भवनैस्सत्यमत्र व्रुवन्ति हि ॥२१॥

आन्तरिक सुधारार्थं गम्यतेतोऽपि सूच्यते ।
यतो हि शिखराद् द्रष्टुं नगरात् पूर्वजा गताः ॥२२॥

निन्दन्ति केचिद् घटनाऽपि सत्या
केचित् स्तुवन्ति भवितव्यमेवम् ।
दुष्कृत्यमेतत् क्षमया जयेम
बालस्वभावादपमानिताः के ॥२३॥

यूनः समाजाच्च विवेकहीनात्
प्रलुब्धमुख्य जनकार्य योगात् ।
प्रभावितोऽभूद्वटुमण्डलीमुहुर् ।
धिक्कृत्य सत्यान् गुरुकूलकृत्यान् ॥२४॥

यौवनं धन सम्पत्तिः प्रभुत्वमविवेकिता ।
चत्वारो हि गते वर्षे के केऽनर्थाः ब्रुवन्तु ते ॥२५॥

दशदोषान्प्रदर्श्याथ गुणाँश्च घटितान् यथा ।
गुरुकूलस्वरूपेण वर्षेऽस्मिन् मान्यतामगात् ॥ २६॥

जन्मोत्सवे हि ऐश्वर्याश्चतुस्त्रिंशत्तमेऽब्दके ।
नवमेवार्षिकेऽतीर्त्य वेदाश्रमोऽभिर्वद्धताम् ॥
वेदाश्रमं समुद्धर्तुं यततेऽस्याऽस्य शिक्षकः ॥२७॥

(२०३९)

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

स्वकीय वंशवर्णनम्

श्रीरत्नेश्वरपूर्वजो हि घिमिरेत्याख्ये भवत् काश्यपे
गोत्रे वै पठनाय पितृभवनान्निष्क्रम्य त्यक्त्वा बटुः ।
देशान् स विविधान् अतीत्य नगरीं पद्भ्यां हि काशीमगात् ।
गौरीनाथ गुरोः शिसेव सततं साऽऽग्र्नेनवाद्वा व्रती ॥१॥

विधीन् यान् कठिनान् श्रुतौ व्यवहृतान् शास्त्रार्थवादे जयत्
ज्ञात्वा ऋग्यजुषां रहस्य प्रमुखान् तुष्टो गुरावादिशत् ।
गच्छ त्वं प्रतनोतु वंशविपुलो धन्योऽस्तु गेहाश्रमः
इत्याज्ञां शिरसाभिवन्द्यकुशलो विस्मृत्य जन्मस्थलम् ॥२॥

नेपालस्य हि व्योमकूटनिकटे याज्यं च ब्रह्मस्थलम् ।
दृष्ट्वा संगतिलब्धये तिथिप्रिये लेतीति ग्रामे श्रुते ।
कौशी निर्झरिणी लिखू नदतटे श्रीवैक्रमाब्दे शुभे
द्वङ्गाष्टैकमिते रवौ मकरगे तस्थौ गुरुक्तीं स्मरन् ॥३॥

ग्रामस्था हि पुरातनाश्च कुलिना आचार निष्ठा द्विजा
स्वस्वधर्म प्रवर्तिता जनपदे ये ग्राममुख्या नराः ।
दृष्ट्वा पूजनयाग-पाठवचनामृतैश्च तुष्टा जगुः
आहो ! भाग्य ? किमस्य मानसपटे दास्याम कन्यां किमु ? ॥४॥

रत्नेश्वराभिधं विप्रं युवानं स्नातकं वरम् ।
विद्वासं च सदाचारा निष्ठं तं ब्रह्मचारिणम् ॥५॥

दातुं गौतमसंवादे कोप्येकादुद्यतो भवेत् ।
अहं पूर्वमितिस्मृत्वा छलेन लाटिकामदात् ॥६॥

लाटिकासूत त्रीन् पुत्रान् ज्येष्ठ मध्यकनिष्ठकान् ।
श्री हर्षं गौरीकान्तं च सदानन्दं तृतीयकम् ॥७॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

एव च वंश विस्तारे लोक सत्कार सद्मनि ।
लेती वाक्पूभयोर्यत्र वाक्पूशुल्कप्रदा नृपे ॥८॥

लेती विप्रवृ (भृ)ता राज्ञो निःशुल्का गौतमवृता ।
मुख्याकर ग्रहीतारः रत्नेश्वर पुरोहितः ॥९॥

तारकेश्वर संवादात् ज्ञेयां भुवि शताधिकाः ।
गोष्ठे गावरभूवन्ताश्चारणे कलहोप्यभूत् ॥१०॥

सशुल्का झागरावाटी सा वाटी गौतमवृत्ता ।
इत्येवमुभयोर्युद्धं पक्षयोश्चलितेऽजयन् ॥११॥

वृता पराजिता विप्रा खिन्नास्तुष्टाः करग्रहाः ।
सूनुदारा अभूवन् ते मुख्याग्रामे सुखाधिकाः ॥१२॥

तत्रावस्थानुसारेण पुरातन पराधिना ।
चितारूढा शपद्यत्रा सत्यं व्यवहृतं भुवि ॥१३॥

यः कोऽपिं निवसेत्तत्र वंशस्तस्य प्रणश्यतु ।
शापाद् प्रभृति शंकन्ते गेहाय "झगरा" स्थले ॥१४॥

सदानन्दात्कनिष्ठाद्धि विश्वेश्वर वीरेश्वरौ ।
द्वावभूतां तयोर्ज्येष्ठा चत्वारः सूनवोऽभवन् ॥१५॥

श्रीलालो भालुकंश्चापि जगन्नाथश्च केशवम् ।
एष्वेव जायतां पुत्रौ जगन्नाथाच्च सुन्दरौ ॥१६॥

भक्तिर्विलाशः प्रथमो कनीयाँश्च सुदर्शनः ।
उभयोरेक एवासीत् आनन्दपुर साधकः ॥१७॥

(२०३२)

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

नेपाली खण्ड

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱मङ्गलाचरण✱

वेद पढे जो छोरा मेरा शास्त्र पढे ती नाती ।
पुर्खा खोज्ने वावू मेरा पुख्र्यौली कै हौं साथी ॥१॥

शिरविन्दु परी इन्दू सेता छन् झलमल्ल ती ।
गाइगोडे कुटिलो लामो सूँढोमा अलमल्ल यी ॥२॥

अन्मनी गतिलो तान हेर्दै जानु छ मोदक
करमा सवका साक्षी देव छन् मन शोधक ॥३॥

आधा मात्र छ मुस्कान सेतो दन्त सधैं भरी ।
एउटै त्यो दुन्दुभी पेट दूर्वाको लिई मञ्जरी ॥४॥

उठाई खँदिलो पार्न ऋद्धि सिद्धि दुवैतिर
लिई चामर सेवामा भए झैं म अघिल्तिर ॥५।

हेर्दछू प्रभुको गाथ नागसूत्र वने छ र ।
वखान गुणको गर्दै नाम लिन्छु मन स्थिर ॥६॥

मुहूर्त माङ्गली शोभा सिद्धिदाता प्रभू अव ।
मूसो वाहन हात्तीको कान छामे प्रणाम छ ॥७॥

(चञ्चला)

सत्यको खोजीमा लुक्ने छरीति हँसिली पनि ।
गतिला पतिकी प्यारी आउ वेश्या भयौ तिमी ॥८॥

दुनियाँ राखि संसार रमा उ मालती तिमी ।
गतिला ध्यानमा एक्ली भजौं नामाक्षरी गुणी ॥९॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

वनमा नयना भङ्गी मनमा तनकी तिनी ।
लयमा लय संसार माया हे रमणी मणी
चोर्नीको मनमा के त्यो ? भन्दछन् नारते इनि ॥१०॥

(भूमिंका)

विश्वको भित्र नेपाल देशका नीति पालक ।
पृथ्वी नारायण वुद्ध जनकादिक छन् सब ॥११॥

याज्ञवल्क्य भृगु व्यास मनु राम पराशर ।
नेपाली शैलिमा मिल्ने विश्वामित्र हिमालय ॥१२॥

यसैमा गण्डकी कोशी मेची काली र वाङ्मती ।
पिण्डेश्वर मुक्तिनाथ मुख्य पशुपतीश्वर ॥१३॥

दुर्गा गार्गी राज्यवती नारी काली सुरप्रिया ।
हुँदा पवित्र नेपाल सीताजी जन्मने स्थिरा ॥१४॥

नेपाली तीर्थ भै फेरी हिन्दुस्थान नुहीरछ ।
मान्दछन् पूर्ण दृष्टान्त नेपाल सबको प्रिय ॥१५॥

वास्तविक तथ्यको खानी सवैको दृष्टि उन्नत ।
हुने गौरवले पूर्णच्छत्र मुकुट पूज्य छ ॥१६॥

जन्मेर गाउँमा खेल्यौ फर्कौं गाउँ भजीरहूँ ।
मर्यादा श्रुतिमा हेर्दै नेपाली लेख्दछू म हूँ ॥१७॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

श्री :

जन्मस्थल वर्णन

(प्रथम पटल)

श्री गणेश प्रभू सारा दिउन् सिद्धि भने जति ।
लाटिका वाटिका गाउँले जनता खुशि छन् उती ॥१॥

रहने भृगुका काख कौशिकी छन् लिखू भनी ।
के भनौं छन् सबै जान्ने पुगेर तीर्थमा घुमी ॥२॥

जाउन् दर्शनका लागि कुन् लाटि वाटिको थलो ।
नभए मनमा शान्ति सम्पूर्ण जनको भलो ॥३॥

सुवर्णा ताम्रदा पारी वारी छन् गौरि-शंकर ।
विश्वास छ भने सारा गोरक्षदेशको घर ॥४॥

आदि गंगा चुली माझ छहरा अधिकै भिर ।
आमाको वारिको माथी शैल आकाश भङ्गुर ॥५॥

खगोल जान्नका लागि नानी सगर चढ्दछ ।
भूगोल जान्न नेपाली समुद्र पनि तर्दछ ॥६॥

नदीका वेगसंगै पल्ला वल्ला संगमका फल ।
सगर परि चिनेको छ चिनेको आफ्नो नै छ त ॥७॥

स्वर्गीय पुष्पवाटीका दर्शनले मुग्ध छन् तव ।
देवतात्मा हिमालीका माली झैं मान्दछन् तव ॥८॥

भरतले पालना गर्छन् आज्ञा श्री प्रभु(का) खातिर ।
मर्यादा त्यही छ देशी थामन स्वर्गका वर ॥९॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

त्रिकोण कोणको विन्दु भृगुकोण बराबर ।
पर्कटी कतिका पुस्ता जान्दछौ भन घर्थल ॥१०॥

गोठालो गाइको वन्न लेटिकी लाटिको कर ।
व्यापक गुरुको स्थान पचलेश्वरको घर ॥११॥

गर लाग्छ भने आमाको छोरो प्रिय बन्छ र ?
ईशारा गर्दछन् हाम्रा गुरु नै लोक जान्दछ ॥१२॥

माथिको वाक्य जानेर कुरो तल्तिर वग्दछ ।
उसैमा नवगे फेरी विर्झेर पनि घोच्तछ ॥१३॥

तसर्थ लेखनी सोझी लाटिकी परिचारिका ।
हुनाले जान्दछिन् जिव्रे बुझ वात पछाडिका ॥१४॥

(द्वितीय पटल)

लाटिका बालिका देवी नवदुर्गा स्वरूपले ।
न वोल्ने भावना बुझ्ने श्रद्धा भक्ति विचारने ॥१॥

मनमा ज्ञान जो लोक बल सम्झन्छ ढाडमा ।
ढाँडमा छन् ती दयालू ती भिरका मुनि लेतिमा ॥२॥

भृकु (गु) टी वीचमा विन्दु ज्ञान केन्द्रित इन्दु जो ।
भृगुकै मुनि बस्नाले पुर्भिद् पर्वत गम्किलो ॥३॥

दुधालू वृक्षका साम्ने श्री दुग्धेश्वरको घर ।
लेटिंदा भिरका काख भृगुकोण वरावर ॥४॥

त्रिझरा पचली धारा वीच छन् तारकेश्वर ।
राजाको शिर नै झुक्छ उड्दा माथि सरासर ॥५॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

पक्षी र नर मौरीका घर वानरका सब ।
छ ओटा ऋतुको शोभा दृश्य नै झकमक्क छ ॥६॥

भित्तामा कालको ज्ञान लोकले हेरि गर्दछ ।
वृक्ष मन्दिरमा पहिले सूर्यको ज्योतिपर्दछ ॥७॥

लिखूको पूर्व गाउँको ढाँडमा स्थान सुन्दर ।
दुधालू वृक्षका राजा कल्पवृक्षसंगै घर ॥८॥

तीर्थस्थानी वनी गाउँ लिखू झन् अलि मुन्तिर ।
ती नदी ब्रह्मकी पुत्री आदि गंगा संगै मिली ॥९॥

आएकी सप्तकी वन्न चुहेर कुशि कुण्डिनी ।
लेतीकी मन्तिरै वग्छिन् वाक्पू सैपू विचै हिँडी ॥१०॥

लगाई सागरी नाता नवल्पुर मुनी मिली ।
स्वर्णदा ताम्रदालाई चुल्ठोमा माथि सन्सनी ॥११॥

लिखू ती शाण्डिली तेस्री कौशिकी मुनीकी उनी ।
दुग्धा वर्णा रुणा कोका गईन् साथ लिँदै तिनी ॥१२॥

सुलुलुलु गरि वग्दै सिन्धुकी रानी वन्न ।
पतिसँग पुगि फेरी वाफ भै पानी पार्न ।
हिमगिरि तिर जाँदा बादलैमा घुमेकी ।
तरूँ कसरि म मातः ! भोग्यका मान भोगी ॥१३॥

हिम गङ्गे लिखू माता लेती गाउँ विचै स्थिर ।
गराउ निजकै छोरो हो भने सुन्छको पिर ॥१४॥

(तृतीय पटल)

छाँगाको मुनि एउटैमा तारूके र झगर्पुर ।
छाँगे पानी खले वाँकू थुनी लागे समर्थ छ ॥१॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

चुहेर छहरा दूध सलली पचली झरी ।
लिएर त्रिजटी शोभा धेर स्वर लिखू भरी ॥२॥

गुणस्थान र नामैले सरस्वती मिली मिली ।
काली र सलली मिल्दा त्रिझरा पचली पनि ॥३॥

तालु खर्क रसाएर नस्पू छ भिर उत्तर ।
गौरी वन पलाएर चुल्ठो झैं त्यो शरीर छ ॥४॥

राजनी वीच वाक्पूको सलली नामले ढली ॥
काली वल्ली छ होसिङ्गी निधार धरणी परी ॥५॥

चुली वारी कालिको हो सिंहिनी धरणी परी ।
गौरी मन लगाएर त्रिवेणी वाटने गरी ॥६॥

साँगूतार झरिन् तीन देवीका सिरकै सरी ।
नामको स्थानमा पर्दा उसैमा गुण लोभ ली ॥७॥

चुल्ठे केस्रा समाएर साँगुटार छ तीर्थ ली ।
तीर्थस्थली त्रिधाराले कुवेकू सुन खल्वली ॥८॥

लुके दुइटी त्यहीँ फेरी एक्ली काली र हूँ गरी ।
डीलमा झम्टिदा सातो आइज नानि कठैवरी ॥९॥

भनेर मन झन् पोल्दी हाँडी पड्केर फूल सरी ।
तल्ली सरस्वती माझ् छिन् लच्छिन्की तीनतिरै सरी ॥१०॥

फेरी फेरी गनौं हेरी त्रिधारा पचली भरी ।
त्रिगुणी त्रिगुणी तिन्टी जान्छिन् शिव सरासरी ॥११॥

फाँचो क्वारू कुनू सिर्को थून् छ चौथो उसै गरी ।
गोमूर्ति पृथिवी माता दुधालू स्कन्दले सरी ॥१२॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

हेर कैली छ ता साँचो खले क्षेत्र पुगी त्यहीँ ।
दक्षिणोत्तर लेतीको माथि जाङ्गली भू वहीं ॥१३॥

वाच(क्)पूको लेकमा भालू मृग बाघ बदेलको ।
घोर जङ्गल माथी छ कालिका वन चूलिमीं ॥१४॥

उर्वरा अन्न धान्यादि तारकेश्वर क्षेत्रमा ।
अनेकौं थान राम्रा छन् पुगी हेर्नू र भन्नुमा ॥१५॥

भस्मे मल्खू र मूल्पानी खांसं भस्मे छ पोखरी ।
डाँडाको थल नेवारी काली बनि छ सुन्दरी ॥१६॥

जिम्पाखा उम्किलो चुप्लू चण्डीथान र नर्कटे ।
दक्षिणोत्तर दुई लेती खल्पू क्वारु र पुर्वुजे ॥१७॥

पचली गाउँ पं थर्पू वोल्कती वाक्पु भित्र नै ।
क्षेत्रीय जनता ज्ञानी धन्य छौं उन्नती गरौं ॥१८॥

तारकेश्वरको क्षेत्र उत्तरी तटमा उनी ।
पचली त्रिझरा धारा शिवजी त्रिजटी वनी ॥१९॥

वानि हो यो बुझ्यौ नानी नेपाली पानि सर्सर ।
कैली गाजू भुली गोठू भित्र ईश्वर छर्छर ॥२०॥

(२०२७ साल चैत्र ५ गते)

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

फर्कौं गाउँ गाउँ भज्दै रमाउँ

(प्रथम विश्राम)

राम्रो पानी शुद्ध हावा र माटो वेशीमाथि माझमा या भिरालो ।
हाम्रो छाती जन्मभू देवता ती साक्षी मानौं बन्न जौं सभ्य जाती ॥
झट्टै हामी गाउँ फर्की जगाउँ ॥१॥

तल्लो वेशी गर्मिलो गाउँ जहाँ, पाकी राम्रो फुट्ने बोटमाहाँ ।
सेतै फूली फूलने फूलको त्यो, रूवोवाटै सिद्ध भो ल्वायि तिम्रो ॥
फर्कौं हामी गाउँ नेपाल जाउँ ॥२॥

गैंडा, घोरल, वाघ, लुक्ने, वडार, हावा चल्दा फूल उड्ने हजार ।
थुम्का खोला, वारिपारी छ मेघ, पक्षी मंगल गान गर्छन् अनेक ।
फर्कौं धेरै गाउँले धन बढाऊँ ॥३॥

जंगल माथी शीतले गाउँमाहाँ, मोटो खस्रो खद्दरे वस्त्र त्याहाँ ।
ओढी बाँधी ढाकि पुर्खे तनालो, चर्खाबाटै गाउँले भेश तिम्रो ॥
गाउँ फर्कौं वस्तु धेरै बनाउँ ॥४॥

मोटा चिल्ला जोडी गोरु हलामा, जिम्मा सुम्पी खेति उनकै खुशीमा ।
सारालाई दिन्छ ज्ञान हिमाल, आफ्नो प्यारो देश नेपाल पाल ।
गाउँ फर्की गाउँको मन् पराउँ ॥५॥

गाई लैनी कैली गोठू र झूली, बाच्छी उन्की चार महिने छ फुर्की ।
धोक्रा डोका सींवी पाशै र बोडी गौंते माटो खेतको बोक फर्की ।
गाउँ फर्की गुप्त धन् त्यो उठाउँ ॥६॥

गाउँ पुर्खे चाल थाम्दो छ जाहाँ, मोही सातू नित्य टुट्दैन त्याहाँ ।
हिउँदै वर्खे खेति दोवर सपारौं, राजा द्यौता अन्त खै ! त्यो सुधारौं ॥
सम्झी राम्रो फर्कि गाउँ सपारौं ॥७॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

गृहस्थीमा मुख्य देउता अतिथी बूढा नानी ठेकिमा ध्यान प्रीती ।
कच्छाड् दौरा टोपि मोटो छ भोटो, खास्टो घुम्टो तान बुन्छन् जनाना ॥
पारौं फर्की लक्ष्यमा पूर्ण गाउँ ॥८॥

फक्रेको त्यो धेर कार्पास वारी, जाँदा डालो सोलि थुन्से छ भारी ।
गौरव् सम्झी देशमा उब्जने त्यो रुखो खेती गर्नमा मान तिम्रो ॥
प्यारो गाउँ फर्कि नाना लगाउँ ॥९॥

राम्रो धागो वन्छ पैल्हे उमारी खोल्सा पारी स्वर्गको खेतिवारी ।
खाँचो बड्दा देशकै बस्त्रधारी, हाम्रो ठूलो सम्पतिको भकारी ।
खस्रो लाउ, जन्मभू फर्क गाउँ ॥१०॥

ताजा वाली काट्ने खेतमाहाँ नानी बाच्छा खेलने गोठमाहाँ ।
आली फोर्दै डुक्रने गोरू त्याहाँ बूढा द्यौता भैदिने गाउँमाहाँ ॥
राजा द्यौता हेर्दछन् फर्कि गाउँ ॥११॥

शिक्षा सभ्य ज्ञान विज्ञान युक्त, जानी आउँ विश्वको स्थायी चाल ।
साथै बूढा वाल संगम़ न त्याग, भाषा दैवी शुद्धमा गूँथि छाड ।
दीघो गाउँ बुद्धिमान् वन्न जाउँ ॥१२॥

चन्दन घोट्ने बालिका मोठमाहाँ, चोखो पानी राख्तछिन् गोठमाहाँ ॥
टिफ्ने धन्दा साग फुल्वारि त्याहाँ, नारी उत्तम विश्वका दृष्टिमाहाँ ॥
नारी सारा स्वावलम्वी वनाउँ ॥१३॥

अङ्गी साथै खेत वेदी सजाउँ, मुच्छी होम्ने द्रव्य धेरै जुटाउँ ।
ज्ञानी होता यज्ञ कर्ता छ ठाउँ होमौं धेरै खेति संझेर पाउँ ॥
पीठो मीठो खान गाउँ रूचाउँ ॥१४॥

गर्मी जाडो भूमिमा अग्निजान वेला मानी होतुको शुद्ध तान ।
वीउ रोप्ने यज्ञको काल ज्ञान खेती वेदी गाउँमा वेद ज्ञान ॥
प्राणी पाल्ने अन्न फर्की लगाउँ ॥१५॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

हर्पेमा छन् पितृ सारा ढुकेका, द्यौता तेत्तीस्कोटि नै झन् झुकेका ।
घिउको त्यस्तो शुद्ध श्रद्धा बढाउ, आफैं दोहू छ्यान फेरी जमाउ ॥
मोही नौनी छैन फर्कन्छु गाउँ ॥१६॥

घुम्यौं अन्तै फेरि दास्ती जमाउँ, भावी शिक्षा सन्ततीमा खन्याउँ ।
भन्ने संझी उच्च शिक्षा बढाउँ, गाउँ फर्की नीतिमा शिर् झुकाउँ ॥
फर्कौं गाउँ दर्विलो त्यो छ ठाउँ ॥१७॥

जन्मभूमी प्रार्थना

मालिक्नी छौं पुष्पवाटी छ साल जन्में खेलें काखको छू म बाल ।
सन्सार भर्मा ज्ञानदाता हिमाल, पृथ्वी भन्दा देश नेपाल भाल ॥
अम्वा, मेवा, सुन्तला दिन्छ गाउँ ॥१८॥

आमा भन्दै नाक तिम्रो समाउँ, आफ्नो जीवन् देशसेवी गराउँ ।
माटो बन्ने देह याही फटाउँ, गाउँ भज्दै धन्य नेपाल बनाउँ ।
जन्म्यौं हामी फेरि जन्मेर गाउँ ॥१९॥

मर्ने चोला पाएँ मैले, न देउ !, स्थायी बन्ने काम धेरै सिकाउ ।
छाती कुल्चें पुत्र हूं माफ देउ, मातर्भूमे ! वस्तछु काख देउ !!
गाउँ गाउँ फर्कि-फर्की सुनाउँ ॥२०॥

पढ्नु छ भनि नानी गाउँ छोडी गएछ,
कहिं गरि गुरु सेवा जन्मभू सम्झिएछ ।
अरू पनि सुतहरू छन् धन्यको पुत्र जो छ,
तिरि ऋण दुधको त्यो गाउँमा फर्क वेश ॥२१॥

२०३२ मार्ग शु. ८

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✻गाउँका विशेषताहरू✻

(द्वितीय विश्राम)

अव त शहर छाडी गाउँ फर्कौं अनेक
        विपिन घन लतामा औषधी छन् घनेर ।
जमिन मुनि जरामा ज्यान लुक्दो रहेछ ।
        उचित छ उही गाउँ वस्नु मुक्ति परिन्छ ॥१॥

नगर नजर वस्ने चीज पाइन्न राम्रो,
        धनपति अरू साहू बेच्दछन् धेर् सडेको ।
फलफूल दहि दूध प्राण हेर्दा उडेको
        किन किननु छ वासी भाउ धेरै बढेको ? ॥२॥

फलफूल रुख बोक्रा पातको स्वाद चिन्नु
        पछि भिर मुनि गर्मी ठण्डिलो गाउँ पुग्नु ।
इलम छ भनि पढ्ने ग्रन्थ हेरेर हुन्न
        झटपट अति वूढा सोद्धछन् गाउँ भिन्न ॥३॥

अनुभवि हुन ठूला सक्तछौ फर्क गाउँ
        चिनिकन रस चाखी पात बूटा चिनाउ ।
मधुर जल र मोही साग ताजा छ बायु ।
        प्रकति पनि पियारी पुष्ट भै बढ्छ आयु ॥४॥

हेरी नाडीले नशाले कफ सहित विचार पित्त वा वात सारी
तीता टर्रा नुनीला जड कुटिक रसा स्वाद पूरा तयारी ॥
पार्दा नीको हुनाले गुण छ अति हितैषी मनीषी स्वयं छन् ॥
जौं शास्त्रीयै छ चाला चरक र निदान् सुश्रुतै बन्छ गाउँ ॥५॥

रोगी घाऊ उठेका रगत सडी जिऊ वैद्य सोधी घुमेका
खर्चीला ती धेर डाक्टरहरू संग पुगी फीस तोक्ने थरीका ।

Jayatu Sanskritam, Kathmandu; Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

नेपालीमा नव चलनले छैन चाला स्वदेशी
दुःखी नै छन् अधिक दुनियाँ गाउँ हेर्नूछ फर्की ॥६॥

जान्ने ती शीत गर्मी जनित जति कुरा धातुको लक्ष्य भिन्न
पूरा हेरी जुन विषम ज्वरको हो व्यथा के रोग चिन्नु ।
पर्दै पर्दैन झन् अव त चल्यो सूची रोपेर ठाडो
फिस तिर्दा छैन निठ्ठा रित छुटि निदान् व्यर्थ भो मर्छ चाँडो ॥७॥

जौं तस्मात् गाउँ फर्की चलिर'छ अभियान राष्ट्रव्यापी भएर
खाउँ लाउँ चिनेको जडिबुटि वनको रोग हेरी वुझेर ।
पुर्खाले जुन परिश्रम गरि अघी ग्रन्थरत्न तयार
पारे आफ्ना सव अनुभव गरी वाँच रैती सपार ॥८॥

स्व. महाराजको इच्छा

नेपाली जनहित प्रभुले विश्वमा मान ठूलो,
पाई मीठो वचन जनमा पुष्ट नीति वुझेको
छरीती माहेन्द्री नीति जनता- हितैषी
धरित्री फुलवारी श्रुतिसंग मिलँदो गाउँ फर्कौं भनेको ॥९॥

राजाको गौरव

हिमालको प्रकाशमा श्री सूर्य चन्द्र फर्फर
ध्वजा मुनी गरून् सवै प्रणाम देश गौरव
खुशी भए सदस्य झन् विदेशका उसै गरी
कला र उन्नति सिकौं भने महेन्द्रकै सरी ॥१०॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

नेपालमा प्राकृतिक शक्ति छ

उसै हिमाल पूज्य भो श्री सूर्य चन्द्र झुल्कने
ध्वजा उसै स्वरूपमा मिली सुदूर लम्कने
छ विश्वमा प्रशस्ति झन् परिश्रमी सवै वनून्
प्रणाम पूज्य दृष्टिले झुकी सधैं गरीरहून् ॥११॥

शिक्षित जनको कर्तव्य

(शिखरिणी यात्रा)

हिमाली गाउँमा अव म त मुनि माथि छ फिरें
उकालो गौंडा छन् जनम थल हो पूर्वज- तपे ।
पढ्यौं जस्तो विद्यामृत दिउँ यिनै वालकमहाँ
कला उद्योगैले धन जन पूरा पार्नु छ यहाँ ॥१२॥

(उपसंहार)

हिमाली देशको चाल टोपी धोती सम्हाल र ।
नेपाली गाउँमा फर्कौं हिन्दु हौं भित्र वाहिर ॥१३॥

२०३२ मार्ग शु. ८

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

❋यात्री❋

थिए विद्यार्थी काशीमा पढी फिर्ने दुई जना ।
संयोगवश सानू चैं उठ्यो घाउ सुत्यो कुना ॥१॥

वीच मार्ग जनकपूरमा रोकिंदा खर्च भै सक्यो ।
वेखर्ची भई वाटामा दुइ दिन गाउँ भनौं छ पो ॥२॥

भन्ने साहसले काला पानिका विप्रछन् पर ।
सुन्यौं हेर्दैछ सौवर्णी धान्यवेशी पुग्यौं घर ॥३॥

नम्रता साथ भो वार्ता म हूँ पं. वर्दिवासको ।
भने धन्दा त वाँस् चोया गाई भैंसी र नानिको ॥४॥

संरक्षण अरूका साथ गर्थे गाउँछ सुन्दर ।
वेच्नमा वानि भो हाम्रो गाउँले किन दिन्छ र ? ॥५॥

हुन्न जाउँ भने पं. ले प्रभू जङ्गलका धनी ।
थिए प्यारा जगद्धाम आफ्ना ती मनमा गुनी ॥६॥

न भनौं मार्गमा यस्तो पसले साथ छन् कवै ।
विप्र केटा वगर कन्दै वालुवा सुयमुरुक् रुदै
हिंडे जङ्गलका गाउँ, फर्क न्याय चल्यो उसै ॥७॥

मनोभावना ८।१५।२०३१

❋❋❋

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱पाहि नमस्ते सीते !✱

हे आमा तिमि छौं सारा पृथिवी गन्ध रूपमा ।
हाम्रो भूल क्षमा गर्छौं नाक छौ सब जीवमा ॥१॥

तीतो टर्रो पिरो मीठो नुनिलो अमिलो घुमि ।
छ भागमा भई पानी बाँडिने रसना तिमी ॥२॥

जडीवुटी वने तेज रोग फाली बचाउन ।
विजुली छ्यौ लुकी जान्छ्यौ तिम्रो नानि समाउन ॥३॥

हाँसिन् आमा बल्यो ज्वालो सूर्य राप समाउन ।
सुन छन् कानमा वायु भलो विद्या सिकाउन ॥४॥

आमा साथै सुविधा छ उल्यालो चन्द्रमा तिमी ।
ज्वालो त्यो अग्निको हेर्दै आमामा विलीनै पनि ॥५॥

शीत आनन्दको राम्रो आकाश घरकै मुनि ।
औषधी विरुवा बढ्छन् आमाको काखमा तिनी ॥६॥

नेपाली संस्कृति राम्रो धराकाश सितै रमी ।
दशैंको छ ठूलो चाड स्वर्गे पीङ भुलौं घुमी ॥७॥

हामी छौं सन्तति तिम्रा जमरा भै वढाउन ।
महिषासुर भै दुष्ट शत्रु सारा धपाउन ॥
प्यारी हे शारदा आमा ! छोराछोरी पढाउन ॥८॥

कमलासन विष्णु गिरीश मिली ।
सव देव ऋषीश्वरले त चिनी ।
पृथिवी 'जलतेज वतास तरी
गिरिजा जननी सित पाउ परी ॥९॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

जसका स्तुतिले नवरात्र भरी
जपदा सुख भुक्ति र मुक्ति परी ।
जसरी रसिलो कविता तिनिको
भजदै वितिगो गुण पञ्च थरी ॥१०॥

गिरिजा ! जननी ! अवसर न गुमोस्
विजया जमरा सिरमाथि फुलोस् ।
दुनियाँ शिरमा सुनका जमरा
शिरपेच रची वनिता र युवा ।
स्थविराहरूका शिशुका शिरवाद
भराखि रखाई रमाई रमोस् ॥११॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱अन्तर्नाद✱

यजमान तिमी मेरा चोर्नीको बुझ आशय ।
वेश्याका पोइको चाल सुनेर बस नारद ॥१॥

जागेर न वस हाँसी गोपिनी सित झन् वर ।
मित्रता कायमै राख्न म पनि बन्छु तत्पर ॥२॥

चारोटा गाइछन् मेरा दुधालू लात्ति हान्दछन् ।
तिनैका लोभले थून म छोडि अरू तान्दछन् ॥३॥

कैलिको लोभले ज्यादै माथि नै उही खर्क छ ।
फर्क फर्क सुनें मैले सुनिन अनि उत्तर ॥४॥

गाउँमा जाउँकी सम्झे बाँसे ढुङ्गो भरी लिई ।
थापें कान सुनें मैले बतास्मा दाहिने दिई ॥५॥

बुझें पुगी गए मेरा शहर्का सहपाठि ती ।
श्री ५ को जागिरे भन्दा सगरे गोठ उज्वल ॥६॥

सुब्बाबाट सुनें स्वर्ग सगर यो झलमल्ल छ ।
आयो हाँस बुझ्यो चित्त तारा गन्न त शक्ति छ ॥७॥

चन्द्रमामा लहै हेर्छु शहरको होइन पो म ता ।
लहैको अर्थ के साथी लालिमा चन्द्रमा रता ॥८॥

झसङ्ग भै गयो अङ्ग नाच्यो मयूर फर्फर ।
नानी छ ओटिको साँच्चै कविता काम तत्पर ॥९॥

गन्यो तार सबै आफ्ना सातसम्म बुझीकन ।
चुप्चाप झोक्रियो लाटो कोशेरो कि त मा न स (श) ॥१०॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

हो त नि मानसी चिन्ता हाँसै हाँस छ एकल ।
पिए मोही लिए दूध बाल दौंतर् झरे तल ॥११॥

लाटीको नाति यो गाथ नाथ कश्यप गोत्रज ।
भयो विभूतिको पात्र केटो वस्छ उहीं अब ॥१२॥

न हुँने स्वाँग यस्को छ क्रान्तदर्शी भनून बरु ।
न डरी प्रार्थना गर्छू प्रभुमा झोसिई डँढूँ ॥१३॥

गाइको पद यस्मा छ सार अंर्थ गई बुझ ।
गोरक्ष देशको चाल न काट हेर चित्र छ ॥१४॥

कैली गाजु झुली गोठू भित्र ईश्वरं छर्छर ।
बानी हो यो बुझ्यौ नानी नेपाली पानि सर्सर ॥१५॥

नव पुग्दछ एकदेखि त्यो संख्या अति नै ठूली ।
आमा बाबु लुकेका छंन् देश गौरव भो उती ॥१६॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱नव वर्षको शुभकामना✱

हिमाली माटामा जनम हुन गै छात्र मिलन
जिताउँ हिन्दुत्व मनन गरि ज्यादै सुशीलन
विवेकी हे आत्मा अजर भई फेरी अमरता
विवेकी तैं नै छस् किनकि न हुँदा सत् छ पशुता ॥१॥

विवेकी हे चित्त किन त ? प्रतिमालाई यसरी
गुहू मुत सिंघाण श्रुति नयन सम्वन्धि मयल ।
भरी धोक्राको यो गरि सृजन आफैं किन पसिस् ?
बनाइस् भोग् गर् तै सुख बुझि गइस् जेल घरमा ॥२॥

नौ ढोके जेल वासी हे जमानाकन दोष नदे ।
कला विज्ञानको गर्छस् प्रशंसा कर्म छोड्दछु ॥३॥

कला विज्ञानले पञ्च तत्वलाई तँ भज्दछस् ।
ती पञ्चतत्व द्यौता हुन् तँ पनि पाञ्चभौतिक ॥४॥

वन्न आफैं पुजारी हो संझि सोधी बुझीकन ।
सत्सङ्ग वेद शास्त्रादि मर्यादाश्रय पूजन ॥५॥

न तर्सी नाक खुम्च्याई घुस्घुसे द्विज भै कन ।
उमेर्दारि म छु भाग्छु भनि ऐले लुके पनि ॥६॥

ऐले ता धर्म छु दुब्लो फाली दाँत वजाउन ।
छायाँको रूपमा कर्म भन्छ कृत्य सघाउन ॥७॥

उषा देवी उषा काल हुँदा सौजन्य लोकमा ।
आशीर्वादले राम्रो उषा रात्रि वियोगमा ॥८॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

जुन पञ्चतत्वको खातिर तथास्तु वर हो लिउँ ।
कुकर्म गरिदा सारा हुन्छ उल्टो विचार गरुँ ॥९॥

कर्तव्य आधार के छ त ?

नराधिपति राजामा देवाधिपति इन्द्रमा ।
जलाधिपति पाशीमा प्रजाधिपति वायुमा ॥१०॥

अग्न्याधिपतिमा सूर्य शोभैश्वर्यादि अग्निमा ।
ज्ञानाधिपतिमा शम्भु श्रेयको खानि विष्णुमा ॥११॥

सौरमानाब्द छव्विसको दुइ हजार पछि आजको ।
यो वर्ष भरि होस् राम्रो विश्वको यै त माग हो ॥१२॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱गोरक्षकालीको यात्रा दर्शन✱

गयौं गोर्खा राम्रो रसिन जीपमा कुन्द्रुङ उँधो ।
पुग्यौ पारी रिं भिं भूमि पुल दरौदी तरी उँभो ।
उकालो डाँडाको कहिँ वन वरालो खल कुलो
थियौं पैदल बाटो कसरि पुगियो खेत हिँडियो ॥१॥

कतै टिल् टिल् वत्ती खलवल कतै छामि जसरी
थिए पल्टन टोली अधिक जन ती ग्रामीण सरी ।
छ माथी माथी नै तल वन वगैँचाहरू ठुला
भएको जस्तो भो वर पिपलका चत्वर तला ॥२॥

त्यहीँ खान्थे कोही कति कति पकाउँ ? छ कसको ?
भनेको तरकारी जल नुन थपे पुग्छ त्यसको ।
सुन्यौं देख्यौ खाली वसन मन भो हाइ किन भो ?
वजेको नौ साँढे कठिन चुलीको वा हुन पऱ्यो ॥३॥

छ भाँडो ठूलो ता नून पनि त्यसैमा कति जना
न आलु ता छन् खै पुनिउँ छ सुरो काठ छ बना ।
भतेर खाँदा खाँदै दुइ पनि बज्यो छटपटि भयो
विभ्फाइ खुम्चीयौं यसरी मकरी राति विति गो ॥४॥

उठे प्रातः पक्षी कलरव सुनिन्थ्यो कुनु जहाँ
कतै ठूलो बाटै कुतूहल बढी मास्तिर त्यहाँ
ठुला फाँटै खेत वरिपरि उँभो जङ्गल लुक्यौं
सजैका रातोले झिलिमिलि गऱ्यौं स्वागत पढ्यौं ॥५॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

थिए श्री ५ राजा सहित पटरानी जयजय

अनेकौं पाँचौटा समितिहरूका तोरणमय ।
न जाउ सरकारी निकट छ भने मञ्च छ भय
पुलिस् फौजी टोली ग्रुप चुप वसी रक्षित तय ॥६॥

पुराना छन् ठूला रुखहरू विचार्दा ऋषि तपे
छ ठूलो खेतीको समतल र भूमी नृप वसे ।
कुलो माथि मञ्च स्थल मनि छ साँचो जल चली
सुन्यौं देख्यौं तीर्थस्थल सुलुलुलूत्तर वही ॥७॥

अहो, गोर्खालीका अवतरित जातीय पुरुखा
त्यहीं जन्मे काली वरद शिव भूमी मनुजका ।
रुचाए चित्तैले शिखरमनि हुस्सु तल खसी
रमाए माथी नै पृथिविपति नारायण वसी ॥८॥

एकचालिस सालको माघे छुट्टीमा पहिले भयो
गोरक्षकालिको दर्शन गर्ने धोको छँदैछ यो ॥९॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱गोकर्णको भ्रमण✱

पाँचौ वर्ष बितेर पैह्लि दिनमा उल्लास पूर्णै थियौं ।
गु.सं. बाट मिली बनौषधि पुरा ज्ञानार्थ खर्चे लियौं ॥
छुट्टी अष्टमीको र जान मन भै खोजी गुरुको गऱ्यौं
वच्चा रुग्ण त्यजी न गैकन वहाँ वात्सल्यताले हिड्यौं ॥१॥

वसमा झट्ट सवारी मिल्न पनि गो ढोका महाँ दक्षिणी
पुग्नासाथ कुनै दयालु प्रहरी प्राचीनकालका ऋषि ।
चिन्दै झट्ट तिमी वसै वस पसी हिड्दा छ दर पाँचको
सोही काम गरी खुशी दिंलसिला पाटी पढी पट्टिको ॥२॥

गयौं खेल्दै उक्ली हरिण खुरका श्रृङ्गरुखका
फलेका फल काफल विविध थरि खोल्सा र रमिता ।
चरा चारा चर्दा जसरि सुनिने छर्छर सरी
तिनी जूका चिप्ला भुनुनु भँवरा खेल लहरी ॥३॥

वने कोही आफैं कपि मृग कुनै लट्ठक बटु
उ त्यो क्या हो ? भाग्यो सुँघि सुँघि र चाखी गुणी पटु ।
कुनै भन्थे चन्दन कपुर मगमग यक्ष्यकदम
वने अत्तर तेली कुन कुन त वैद्यक् वटु चिन ॥४॥

उसै त जंगली थलो बनैाषधी र सिंहको
छ शैलमाल झन् परै डरै छ लौ गुरु परै
लहै लहै हरा हरा लुरु लुरु गुरु सितै
न खेल पाङ् गुटी सुखा झरी झरी परी लुका ॥५॥

वसी वसी थिए नटी अघिल्तिरै मिठा कुरा
ती विप्रका ठिटा लुगा उचालि लभ सितै धुरा ।
ठुलो वथान को रमित छलीकरी छ के गरी
छ केमरा त चुप् म चुप् नजीक भै गरौं कुरा ॥६॥

के कति किन कुन ? कैले कसोरि कसले कहाँ ?
तीर्थे यत्र हि गोकर्णे वनस्पति चिन्यौं तहाँ ॥७॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

पुण्य क्षेत्र

पुण्यक्षेत्र कस्तो छ त ?

तिन्टी नदी सलल भै नजिकै बहन्छिन्
छ पुण्य आश्रम सुरम्य मुनी रमिन्छन् ।
पुष्पादि छन् तरुलता लटरम्म फल्छन्
ठूलो छ जङ्गल त्यहाँ वटु वेद पढ्छन् ॥१॥

नाच्छन् हुँदा घन घटा वनमा मयूर
शुगा ढुकूर गुणमा वचरा सुदूर ।
सायं प्रभात अनि मध्य सधैं प्रसन्न
छर्छन नदीसित चरा पनि छन् भजन्मा ॥२॥

उद्यानको जडिवुटी फलको सुरक्षा
गर्छौं भनी सतत भक्तहरू जुटेका ।
वस्छन् मुनीहरू त्यहाँ उपदेश भक्त
पुग्छन् विरक्त जनता सतसंग सुन्न ॥३॥

गाई चराउन कति वनमा गएका
ग्रामीण वालक पनि श्रुतिसार चिह्न ।
मूढा र घाँस बटुलीकन वन्वनैमा
डुल्ने समर्थ जनता पन वूटि गर्न ॥४॥

देखिन्न खेति गृहमेधि प्रवृत्ति बाधा
छ धर्म आश्रम तपस्वी विचार सादा ।
कुनै पनि सुजन हात न राखि खाली
निवृत्तधर्म पथमा वन पुण्य शाली ॥५॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

माटो र पानि समवायु ऋतू सवैमा
पुष्पादि औषधि लता परिपूर्णतामा ।
छैनंन् कतै अरु भने झँई भान हुँन्छ ।
विश्रान्ति पाइ सजिलै प्रभुमा रमिन्छ ॥६॥

गंगा वगिन् शुरूमहाँ यमुना विचैमा
वर्षालुकै विचमहाँ हँशिली शिलामा ।
एकान्त माथि वनमा झरिणी कुनामा
विश्वाशिली सरस्वती जल नादिनी छन् ॥७॥

लिई खलाति घन भाटि दमाह डम्डम्
कहीँ गुफा छ शिव गौरि लुकेर वम् वम्
गाई र गोरू कहिँ सिंह तुरङ्ग हस्ती
छन् क्रान्तदर्शि तपने ऋषि मग्नमस्ती ॥८॥

त्रिचूला खल छन् टोपी भीम लाठी र कूर्म झन् ।
ठूला पाषाण चौतर्फी प्रहरीदार नै रछन् ॥९॥
हलो राखि वसेका छन् हली अन्तर्मुखी भई ।
विश्वास चाहने व्यक्ति भेट्छन् उक्त कुरा गई ॥१०॥

कुनै युद्ध परेथ्यो कि वसेथे देवगुप्त भै ।
पाण्डवै या तपेथे कि श्री कृष्ण सहयोगि भै ॥११॥

साक्षित्वता प्रत्यक्षै छ ग्रन्थ लेख छ छैन वा ।
तपो भूमि अवश्यै छ वेद साक्षी बुझी लिँदा ॥१२॥

राजा गुप्त तरीकाले रमेका हुनुपर्दछ ।
यज्ञ सम्भार सामग्री जुटाई ऋषिवृन्द छ ॥१३॥

सन्तान चाहने राजा तिमी सेवा स्वयं गर ।
पर्‍यो श्राप खुशी पार पुग्छ धोको भरै पर ॥१४।

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

वशिष्ठ नन्दिनी पर्खी सुदक्षिणा चिहाउँछिन् ।
कालिदास गुरु भास लेखनी कर्कराउँछिन् ॥१५॥

एक्काइस दिनमा जाँची सिंहाक्रान्ता भनीकन ।
वने ग्रास हट्यो त्राश राज शार्दूल गन्थन ॥१६॥

देखेर आत्तिए त्यहाँ जुन् माया न बुझीकन ।
सेवा संझी राष्ट्रभाषा गर्दछु अरू वर्णन ॥१७॥

लक्ष्मी नारायण पनि छन्

श्रीलक्ष्मीजी पनि त्यहीँ हरिको सुरम्य
सेवा अनन्य भई गर्न सधैं प्रसन्न ।
एक्पाउ हाल विचमा उपदेशिकाले
अर्को छ कारण कुनै गरि मुद्रिकाले ॥१८॥

श्री यज्ञ नारायण शेषशायी
शेषले जलैमा कछुवा थमाई ।
कूर्मै पनि वायु समेट्न पाई
प्रश्नोत्तरैमा भुलिगो रमाई ॥१९॥

माथि दक्षिणले शङख चक्र वायाँ लिने प्रभु ।
गदा कमल दुई हात तल्लामा श्रीसंगै भजौं ॥२०॥

वैजयन्ती गलामा छ श्री वत्स शोभिने हरि ।
नीलोत्तरीयले काँध श्रीकटाक्ष उसै गरी ॥२१॥

नवरत्न भरी पूर्ण पिच्छ जटित उन्नत ।
कुण्डल छन् कानमा ज्यादै राम्रो मुकुट मस्तक ॥२२॥

भजौं पीताम्वरी विष्णु नीलोत्पल समाउने ।
बाजू औंठी घरी प्रेम दृष्टिपूर्ण रमाउने ॥२३॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

नीलाकाशमनी चीसो नीलकमल पानिका ।
भजौं गुण लिई शेषच्छत्र छायोपधानिका ॥२४॥

अज्ञानी जनका निम्ति विषज्वाला चुहाउने ।
निर्निमेष गरी सोच्दा चन्द्रज्योति रसाउने ॥२५॥

माया लाग्दो छ संसार देखाई अर्ध आसन ।
दिदैमा श्रीहरिच्छाया-वल्लीले कसि आशन ॥२६॥

गाई विप्रसंगै वेद सती र सत्यवादि छन् ।
त्यागी दानी भई सात स्थिर भू भजनै गरौं ॥२७॥

शेषाधार बनिन् पृथ्वी पृथिवी थाम्ने बनेंछु म ।
मेरा धार जगत्प्राण श्रीश नै भज सज्जन ॥२८॥

प्राणीका चिनुमा सरेर विधिले सिर्जेर संसार छ
मायाका वशमा रहेर हरिले पाले सबै किङ्कर ॥
बुद्धिका छलमा घुमेर शिवजी आफैं वने स्थावर
देव त्रि त्रिगुणी मिलेर जनता विश्वै वनेको घर ॥२९॥

त्यस्तै शिक्षा लिई हामी जति कष्ट परे पनि
सुनौं बुझौ गरौं आफैं तत्व गुप्त झिकौं अनि ॥३०॥

॥ इति प्रथम तरङ्ग ॥

पहिले कसले तपस्या गऱ्यो त ?

कालीका शिरको र पाद तलको श्रोणी पयोधर् चिनी ।
थाम्छु धर्म भनी अघि सरणमा पस्रेर ब्रह्मा तिनी ॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

तप्ता कल्प भरी जुटेर सबं नै शिला बनेका ऋणी ।
मातृभाव सरी पयोधर वगी खोला बनेछन् मुनी ॥३१॥

अरू को को पछि लागे त ?

चण्डीको सरणै लिएर जसरी शार्दूल झाडी पसे
नागैका गहना लगाई शिवजी छाला कसी शूल धसे ।
खर्चीलो परिवार गुफा छ दरवार उमा संगै झन् खपे
धन्या पुण्यथली यसै वनमहाँ मेधा स्न शिष्यै तपे ॥३२॥

मुख्य राम्रो के छ त ?

चीसो तागतिलो प्रसन्न दिलमा पाषाण भित्ते फुटी
मीठो पानि शिलाजतू तह तहै कालो कमेरो जुटी
ठूलो वृक्ष कदम् वजाई मुरली निस्केकि काली भली
सेवा गर्न भनी त्रिकोण वनिदा मुकुन्द लीला थली ॥३३।

विशेष अरू गुण के के छन् त ?

घनाच्छन्न गुडुङ हुँदा मयुरका प्वाँखै चमक् चम्किने
सन्ध्याकाल सधैं सवै बटुलिई वेदध्वनी घन्किने ।
गैडा हात्ति र बाघ घोरल संगै नागादिले व्याप्त छ
धन्या पुण्यशिला कुटी विच लता गुल्मादिले शोभित ॥३४।

पुण्य क्षेत्र छ जुन् सवै ऋतुमहाँ फूल्ने सधैं पुष्प छन् ।
त्यस्तै फल् पनि छन् अटूट फलने मीठा रसीला त झन् ॥३५॥

रोपिएका फलफूलहरू
नास्पाती निवुआ कुंसु कटहर चाक्सी लिची दारिम
सुन्तोला वढहर् सुपारि विमिरो आरू गुलाफ् जामुन ॥३६॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

अम्वा मेवा र कावेली प्रसस्तै आँप आलुचा ।
नरिवल् भगटे तित्री पँदेल वेल ज्यामिर ॥३७॥

अलैंची चिउरी लप्सी सुकुमेल् उखु कागती ।
अनार हलुवावेद त्रिफला अरु ओखती ३८॥

पुण्यक्षेत्र कहाँ पर्दछ ?

नेपालमा अधिक पुण्यथला विचार
गर्दा विभिन्न वन पर्वतमा भनेका
कर्णालीका तटमहाँ कति छन् सुनेका
कोशी र गण्डकी तपी मुनीले बुझेका ।३९॥

भित्री मधेश मकवान् पुर हे न.पं. को
माथी छ जङ्गल निधी वीचमा लुकेको ।
यो पुण्य क्षेत्र नदि देव शिला गुफादि
हुँदा पुरानु मुनिवृन्द वसी तपेको ॥४०॥

प्राकृतिक बनोट कस्तो छ त ?

वरिपरी घुमि हेर्दा सोलि झैं थोर व्योम
अंलि कम निर्ऋतिमा स्थूल ईशान सोम ।
झरिणीसंग झिकेको गाउँमा जान्छ कूलो
सव थरि वन वीचमा पक्षिको गान ठूलो ॥४१॥

सवतिर तलमाथी शैल चारै जुटेकी
तिनी वीच जल संगम नादिनीले थुनेकी
गुरुकुल पनि भित्रै काखमा नै लिएकी
जननि अवनिरूपा कालिका पादभूमी ॥४२॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

त्यहाँ व्यवहार कस्तो छ ?

जति पनि जन जुट्छन् खालि हातै न जाने
मुसुमुसु मुनि हँसाइ लोक आशीष लाने
फूल-फल-वन -वल्ली रम्य न्यानो सुविस्ता
वन वीच सजिलो छ पानि वायू र भिक्षा ॥४३॥

पाठशाला कसरी चलेको थियो त ?

जसरी अघि पुराना ग्रन्थकर्ता मनीषी
तपिकन बटु सिक्थे वेदको तत्व झिकी
जनमत धनबाटै जुट्छ मुष्टी सुभिक्षा
गुरु कुल छ चलेको प्राच्य अध्यात्म शिक्षा ॥४४॥

***

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✱आश्रम✱

राम्रो छ सागहरूले लटरम्म झुल्छन्
फुल्छन् अनेक तुलसी विच पक्षी वोल्छन् ।
एकान्तको गुरु कुटी नजिकै पँधेरो
हर्दम् सुनिन्छ कलिला वटुले पढेको ॥१॥

नित्यै छ सोहि रितले नदिमा छ स्नान
के धन्य जीवन हरे जपि हात काम ।
चन्दन पवित्र जल पुष्प तयार पारी
वस्त्रादि जोडी सव छन दिनहूँ पछारी ॥२॥

राम्रो छ आस्तिक मति तुलसी नजीकै
अर्को छ मन्दिर र सूर्य पूजी सजीलै ।
राखेर आचमनि अर्घ विभूति माला
सामग्री सुन्दर, कुशासंन माथि छाला ॥३॥

सँल्लग्न छन् वटु सधैं सिकने छ धर्म
शौचार्थ मृज्जल लगौटी कुशादि चर्म ।
गर्ने र अग्नि अरू आज्य सदा छ होम
पुर्खा ऋषि 'मम' भनेपछि पर्छ गर्न ॥४॥

साम्ने छ गाई दुहुने कपिला स्वरूपी
सत्कर्म मूल कविता म पनि रचूँकी ।
यस्तो समुन्नत थलो कसरी मिलाई
जस्मा छ प्राकृत सवै मिल्दैन हाई ॥५॥

देखिन्छ रम्य गुरु आश्रम भक्तिनाता
आनन्दको छ भजनामृत श्याम गाथा
पढ्छन् न छोडि महुरी वटु शास्त्र वेद
वोली छ संस्कृत सधैं यति मात्र भेद ॥६॥

✱✱✱

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

सन्दर्भः-
(नेपाल वेद विद्याश्रम,
गौशालाको चतुर्थ
वार्षिकोत्सव)

✱योग्य शिष्य वनौं यहाँ✱

गत वर्ष यहाँ राम्रो श्रीराम दरवार भो ।
रामाश्रय कथा धाराऽमृतको नदी नै वह्यो ॥१॥

श्री स्वामी खपतड् वावा द्वाराको लेख जो थियो ।
मूर्त ग्रन्थ लिए रूप दुवै प्रकाशनादि भो ॥२॥

पुरुषोत्तममास् लक्ष्य चौमासैकादशी अरू ।
शुरूमा स.नि.मा.विद्वद्गोष्ठी पनि शुरू भयो ॥३॥

भजनामृतको धारा कथा प्रवचनादिमा ।
विद्वान् मूर्धन्य वक्ताका गद्दी वालिष्ट चाँदनी ॥४॥

टाट्ट विद्युत जुटे राम्रा पुरानो भैं भनैं कि यो ।
तीर्थ पाशुपत क्षेत्र सफा वृक्षादि शोभित ॥५॥

भूमिरत्न छ साराले हेर्दै कति विते युग ।
आश्रय सवको राम्रो आश्रम ब्रह्मचारीको ॥६॥

गुरु सौम्य तपी वस्ने सुरक्षाश्रम खातिर ।
शिकाई वेदको मार्ग कर्म धर्म ब्रतादिक ॥७॥

सदाचार सुसम्पन्न पारौं आश्रम सार्थक ।
गु.सं. ले गाँज फोरेर पठाओस् वेद बाहिर ॥८॥

के कति किन कुन् कैले कसोरी कसले कहाँ ?
तत्व गुप्त छ जानौं र योग्य धन्य बनौं यहाँ ॥९॥

✱✱✱ २०३४।८।२७।२ वार

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

सन्दर्भः- नेपाल वेद विद्याश्रम,
गौशालाको षष्ठ वार्षिकोत्सव ।

✱धन्य राजा निजै चुनौं✱

वनकाली वनै भित्र रहोस् यो वेद आश्रम ।
विभिन्नाञ्चलका विप्र वटु जम्मा गरीकन ॥१॥

नेपाल देशको सत्य पुरानो चाल शिक्षण ।
गरेर संस्कृति आफ्नो प्राच्य रीति थमाउन ॥२॥

श्री श्री पञ्च महाराजा स्व. महेन्द्र अघी छँदा ।
हुकुम वक्सेनुसारैले सुविधा दिइ वक्सिदा ॥३॥

ऋणी छौं पढ्दछौं खान्छौं, लगाई रूपवान छौं ।
पूरा मौसूफका वित्दा एकतीसौं वर्ष जन्मका ॥४॥

छैटौं ने. वे..वि. को जन्म जयन्ती मान्दछौं यता ।
ऐश्वर्या श्री महारानी, वीरेन्द्र वीर भूपति ॥५॥

जोडीमा गर्दछौं माल्यार्पण शिष्य गुरु मिली ।
शतायू होस् चिरायू होस् सबैले जय नै गरोस् ॥६॥

राजाका छत्रछायामा लालित्यपूर्ण बालक ।
हुर्केर वन्न जौं हामी जनताका सुसेवक ॥७॥

न विग्रौं लक्ष्य छोडेर गुण दोष पनि बुझौं ।
घुमाउरो छ सन्सार आफ्नो धैर्य पनि चिनौं ॥८॥

काखमा रहने भन्दा धन्य छौं योग्य वन्दछौं ।
सरकार नजिकै पुग्न दुःख छन् ती कती गनौं ॥९॥

कुनैमा नदिई दोष स्वावलम्वी गुणी वनौं ।
आफू सुध्रे पीता सप्रे धन्य राजा निजै चुनौं ॥१०॥

✱✱✱

२०३६ साल

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

✻फुटकर कविताहरू✻

तीहार

प्यारो छ चाडं दुनियाँ सव छन् प्रसन्न
सम्पूर्ण धान्य धनले वृष गाई डम्म ।
राम्रा विछट्ट गहना पहिरेर नारी
भाई र दाजु पूजी आउ तिहार टारी ॥१॥

पाठशाला

राम्रो छ घण्टी वजने घर सामुमाहाँ
हावा सुरम्य चलदा फूल राग जाहाँ ।
छुट्छन् तरङ्ग भँवरी नजिकै सवारी
राम्रो छ वावु पढ लौ स्वकुलै सुधारी ॥१॥

लिखू

लिखू नदी सलल भै नजिकै वहन्छिन्
लेती छ वस्ति सजिलो द्विज धेर वस्छन्
सम्पूर्ण अन्न फलने सम गर्मि जाडो
फर्केर पश्चिममुखी छ वनै मजाको ॥१॥

लिखू

लिएर भगिनी सप्त सिन्धुका साथ मिल्न ती ।
खूब उफ्री छचल्किन्छिन् कौशिकी कुन्तिनी नदी ॥१॥

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

लाटी

लाएंर कन्यका वेश नचाई अङ्गुली नटी ।
टीका नानि सबै ढोग लाउ नगर छट्पटी ॥१॥

दुर्गा

दुनियाँ राखि संसार रमा उ मा लती तिमी ।
गतिला ध्यानमा एक भजौं नम्माक्षरी गुणी ॥१॥

लेती

भिरको काखमा गाउँ खोला छन् दक्षिणोत्तर ।
पुर्वुजे लिखुको माझ कुन् हो त्यो गाउँ छ स्थिर ॥१॥

लेखक

भिरको काखमा गाउँ खोला छन् दक्षिणोत्तर ।
पुर्वुजे लिखुको माझ कुन् हो त्यो गाउंछ स्थिर ॥१॥

समाप्त

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

लेखक

नाम :- पं. श्यामलाल घिमिरे "शास्त्री"

जन्म :- वि.सं. १९८९, भाद्र शुक्ल चतुर्दशी, पोकली, लेती, ओखल्ढुङ्गा ।

शैक्षिक योग्यता :-

शुक्लयजुर्वेदाचार्य

अनुभव :-

(१) वि.सं. २०२५-२६ मा रगनी प्रा.वि. ओखल्ढुंगामा अध्यापन

(२) वि.सं. २०३०- केही महीना प्राइभेट 'पाठशाला' विष्णुमतीमा अध्यापन

(३) वि.सं. २०३१ देखि २०५० सम्म लगभग १८।१९ वर्ष नेपाल वेद विद्याश्रम (सं.मा.वि.) गौशालामा प्रधानाध्यापक पदमा रही अध्यापन

अभिनन्दन :-

२०५२ मा ने.वे. विद्याश्रमका पूर्व विद्यार्थी संघले माननीय मन्त्री श्री चिरञ्जीवी वाग्लेज्यू को समुपस्थितिमा अभिनन्दन ।

पुस्तक लेखन :-

अन्तर्नाद कविता संग्रह सस्कृत । नेपाली खण्ड

(२०५६)

Jayatu Sanskritam, Kathmandu, Nepal